

econventio

kerekasztal közhasznú egyesület

ECONVENTIO TESZT 2017

KÖZÉPISKOLÁSOK EREDMÉNYEI

Kuruczleki Éva – Kovács Péter – Sági Ákos

2017.12.12.

Tartalom

1. Bevezetés	3
2. Elméleti háttér	3
3. Módszertani háttér	5
3.1. Az Econventio-teszt felépítése	5
3.2. Az Econventio-index	7
3.3. Elemzési módszertan	7
4. Eredmények	7
4.1. A mintáról	7
4.2. Általános pénzügyi ismeretek	8
4.3. Megtakarítások és befektetések	16
4.4. Hitelezés	23
4.5. Munka világa	31
4.6. Általános gazdasági ismeretek	37
4.7. Biztosítás, nyugdíj	43
4.8. Az Econventio-index értéke	49
5. Összefoglalás	52
6. Irodalomjegyzék	56

1. BEVEZETÉS

Az Econventio Kerekasztal Közhasznú Egyesület 2011 óta minden évben felméri és fejleszti a középiskolások pénzügyi kultúráját, 2015 óta pedig vizsgálati és fejlesztési tevékenységét kiterjesztette a felnőtt lakosság körére is. Jelen tanulmány a 2017-es Econventio felmérés mérési módszertanának összefoglalóját, felmérés eredményeinek bemutatását és a felmérés eredményeiről levont következtetéseinket tartalmazza.

2. ELMÉLETI HÁTTÉR

A pénzügyi kultúra témaköre minden korosztályt érint, hiszen a mindennapok (például vásárlások) során is pénzügyi döntéseket kell hoznunk illetve egy család, háztartás tagjaként a mindennapi pénzügyi döntések befolyásolják az életünket. A pénzügyi piac termékei és szolgáltatásai ugyanakkor komplexek lettek, melyek használatához az egyéneknek folyamatosan megújuló ismeretekre van szükségük. A lakosság körében az utóbbi években az érdeklődés homlokterébe került, és öröndetes tényként állapítható meg, hogy számos hazai kutatás foglalkozik e témakörrel (például Huzdik, Béres & Németh, 2014; Botos, Botos, Béres, Csernák & Németh, 2012; Béres & Huzdik, 2012, Kovács 2017). Az empirikus felmérések eredményei a lakosság körében a pénzügyi ismeretek alkalmazásának viszonylag alacsony színvonaláról árulkodnak (Atkinson & Messy, 2012).

A pénzügyi műveltség fiatal korban különösen fontos jelentőséggel bír, hiszen a „korai életszakaszban elkövetett pénzügyi hibák a későbbiek során igen költségesek lehetnek” (Lusardi, Mitchell, & Curto, 2010, p. 358). Korábbi méréseink szerint a középiskolások 40 százaléka legfőképpen az otthon látottakra, tapasztaltakra próbál meg hagyatkozni, amikor pénzügyi ismereteket próbál meg megszerezni, illetve döntéseket hozni. Ugyanakkor a felnőtt lakosság sem iskolai tanulmányai során, sem a későbbiekben nem tanult pénzügyi, gazdasági ismereteket (Horváthné Kökény & Széles, 2014, p. 471-472), illetve ha tanult is több ma létező pénzügyi termék (például hitelkártya, pay pass) nem létezett akkor, amikor ilyen jellegű tanulmányokat folytattak.

Emellett az OECD 2011-es felnőtt lakosságra koncentrált vizsgálata (Atkinson & Messy, 2012) szerint a magyarokra nemzetközi viszonylatban is kevésbé jellemző a különböző ajánlatok összehasonlítása, a pénzügyi információk minél szélesebb körű összegyűjtése, így a pénzügyi döntések meghozatalához az emberek nem eléggé informáltak, így akár befektetések, akár hiteltermékek közötti eligazodás, a döntéshez szükséges megfelelő információ megszerzése, a kockázatok és következmények mérlegelése problematikus. A probléma nem csak hazánkban jelentkezik. A 2015-ös vizsgálat szerint, ugyan nőtt azok aránya, akik több banki

terméket összehasonlítanak, ugyanakkor többnyire ugyanazon bank különböző termékeiről van szó.

A Pénziránytű Alapítvány az OECD módszertan alapján 2015-ben készült felmérése felemás képet mutat: a felmérésben szereplő pénzügyi termékeket a válaszadók többsége ismerte, ugyanakkor továbbra is kis hányaduk használja azokat a gyakorlatban. Családi költségvetés készítéséről 2015-ben a válaszadók mindössze negyede, míg 2010-ben közel egyharmada számolt be. A kérdések közül a legnagyobb problémát továbbra is a kamatos kamat számítása okozza. Ezzel szemben a diverzifikáció előnyeit és az infláció fogalmát a válaszadók közel kétharmada ismerte. Emellett növekedett azok aránya, akik pénzügyi döntéseik meghozatalához több ajánlatot vesznek figyelembe

Az S&P (2015) felmérése szerint a magyarok 46 százaléka pénzügyi analfabéta. A felmérés során négy témakörben (diverzifikáció, kamatszámítás, kamatos kamat, infláció) öt kérdést tesznek fel, és azokat tekintik pénzügyileg jártasnak, akik legalább három kérdésre helyesen válaszolnak. Magyarország a 19. legjobb helyre került a vizsgált 144 ország közül.

A felmérés szerint általános probléma a kamatos kamat számításának, illetve az infláció kezelésének képessége. A szerzők szignifikáns kapcsolatot találtak a pénzügyi attitűd és a pénzügyi tudás szintje között. Tanulmányukból kiderül, hogy a magasabb jövedelmű, végzettségű, pozitívabb pénzügyi hozzáállás rendelkezők pénzügyi kultúrája magasabb. Életkort tekintve a középkorúak pénzügyi tudása a legmagasabb. Nemek tekintetében a férfiak jobban állnak pénzügyi tudás tekintetében, mint a nők. A 2011-es felmérésben egy kivételes ország volt, Magyarország, ahol a nők pénzügyi tudásszintje magasabb volt, mint a férfiaké. A tanulmány kiemeli, hogy a magyarok többségére nem jellemző különböző ajánlatok összehasonlítása (Atkinson & Messy, 2012).

A pénzügyi kultúra fogalma egy OECD-tanulmány szerint: „A pénzügyi kultúra a tudatosság, ismeretek, készségek, attitűdök és viselkedések kombinációja, amelyekre szükség van a megalapozott pénzügyi döntések meghozatalához és végső soron az egyéni pénzügyi jólét eléréséhez” (Atkinson & Messy, 2012, p. 14).

Lusardi egyik tanulmányában a számolási készség fontosságára hívja fel a figyelmet. Számos kutatás bizonyítja, hogy a számolási képesség kapcsolatban áll a pénzügyi döntéshozatallal, valamint az egyének felelőssége a megtakarításokkal kapcsolatosan folyamatosan emelkedik (Lusardi, 2012, p. 10), gondoljunk akár csak a kamatok számítására, a százalékszámításra.

A szakirodalom a vizsgálandó részterületekben nagyrészt egyetért, például számos esetben megjelennek inflációhoz, diverzifikációhoz, kamatos kamathoz kötődő kérdések is. Vannak olyan kutatások, amelyek kevesebb kérdéskört vizsgálnak, mert inkább bizonyos kérdéscsoportokra szeretnének koncentrálni. Ahhoz, hogy komplex

kép alakuljon ki a pénzügyi kultúráról, érdemes a témakörök nagy részét lefedni. Ennek megfelelően az Econventio-teszt a komplexebb mérési módot követi az alábbi hat terület vizsgálatával: banki szolgáltatások, megtakarítások és befektetések, hitelezés, munka világa, általános gazdasági ismeretek, biztosítás és nyugdíj.

A pénzügyi kultúra mérésére nem alakult még ki egységes álláspont, például, amikor befektetésekről beszélünk, akkor csak a pénzügyi befektetéseket vizsgáljuk, vagy azt is a pénzügyi kultúra részeként fogjuk fel, hogy továbbképzem magam, ezáltal befektetek a jövőmbe.

3. MÓDSZERTANI HÁTTÉR

3.1. Az Econventio-teszt felépítése

Tevékenységünk fő célja a pénzügyi kultúra és attitűd, kutatásokra épülő fejlesztése, azaz éves felmérések segítségével azonosítjuk a problémás ismeretterületeket, megvizsgáljuk a probléma okát, majd erre fejlesztési tevékenységeket dolgozunk ki.

Jelen fejezetben először bemutatjuk a vizsgálati modell elméleti háttérét, majd a felmérés, azaz az Econventio-teszt módszertani jellemzőit.

A cselekvő közgazdaságtani racionalitása mentén meghatározott három horizontális dimenziót ezt követően hat vertikális dimenzió keresztül vizsgáljuk behatóbb módon, hogy így teret kapjanak a piaci aszimmetrikus viszonyok. Hogarth-Hilgert-Beverly (2003) ajánlását figyelembe véve az alábbi vertikális dimenziókhoz kapcsolódó témaköröket vontuk be a vizsgálatba:

1. általános banki, pénzügyi ismeretek (számlavezetés, tranzakciós költségek, bankkártya használat, bankrendszer, szolgáltatások),
2. befektetések, megtakarítások (befektetési formák, célok, időtávok, kamat és hozam különbsége, hozam és kockázat kapcsolata),
3. hitelek (diákhitel, egyéb hitelfajták és jellemzőik),
4. munka világa (diákmunka, oktatás, adózás, vállalkozás),
5. biztosítás, nyugdíj (öngondoskodás, nyugdíjrendszer, biztosítások típusainak jellemzői),
6. általános gazdasági ismeretek (infláció, államadósság, adózás).

Tehát az Econventio-teszt, illetve ennek kérdései alapvetően két részből állnak össze: attitűd vizsgálati kérdésekből, illetve egy tudástesztből.

A tudásteszt részben, amely tartalmazza a pénzügyi ismeretek és a számolási készségek vizsgálatát is gyakorlati centrikus kérdéseket teszünk fel, illetve napi aktualitásokkal kapcsolatosan kérdezzük. E részben minden kérdéshez négy válaszalternatívát kínáltunk fel, melyből egy helyes. Ettől az elvtől akkor térünk el, ha egy kérdést nemzetközi mérőeszközből választottuk és azzal szeretnénk az adott

kérdés eredményét összehasonlítani, vagy, ha olyan kérdés van, hogy két ajánlatot kell egymással összehasonlítani. Ettől eltekintve a számolási kérdések esetében is többnyire négy lehetőség közül kell a diákoknak választani. Itt az egyes válaszalternatívákban megjelennek a tipikus számolási hibák is.

A kitöltőknek ki kellett választaniuk egy alternatívát, mindezt úgy, hogy vizsgálni tudjuk valós tudásukat, illetve, hogy a pénzügyi alapismeretekkel mennyire vannak tisztában. Azonban a kérdésekkel és a válaszokkal kapcsolatosan számos probléma adódik, amelyeket kezelni kell.

A teszt során mind a hat vizsgálati dimenzió egyforma súllyal alakítja modellt. Ez azt jelenti, hogy minden egyes vizsgálati dimenzióban öt tudásteszt kérdés: egy a számolásokhoz, ajánlatokhoz köthető, és további négy ismereteket, informáltságot ellenőrző kérdés jelenik meg. E mellett minden témakörben legalább egy „attitűd” kérdés is szerepel.

A teszt összeállításakor arra ügyelünk, hogy ne legyen hosszú a teszt, ugyanis hosszabb teszt esetében nem töltik ki a diákok a teljes tesztet. Mivel a teszt szerkezetből adódóan minimum 36 kérdést tartalmaz a modell, így elfogadott irányelv szerint a kitöltőknek 40 kérdést kell megválaszolniuk, ami nem tartalmazza az általános demográfiai kérdéseket, ugyanis azokat a regisztráció folyamán kell megadni.

Az Econventio-teszt kitöltésére előzetes regisztráció után az Econventio Egyesület honlapján (www.econventio.hu) nyílik lehetőség, minden év tavaszán. Regisztráció során meg kell adni a kitöltő osztálytípusát, iskola típusát, képzési programját (gazdasági, nem gazdasági), nemét, életkorát, évfolyamát, illetve, hogy korábban már részesült-e pénzügyi oktatásban. Az adatfeldolgozás már anonim adatokat tartalmaz. Kitöltés közben a felületen a kitöltőnek egyszerre csak egy kérdés jelenik meg, melyek megválaszolására összességében 30 perc áll rendelkezésre.

Mivel számos esetben (például hitelkártya, tőzsde) a diákok nem rendelkeznek tapasztalatokkal, így felmerül a kérdés, hogy valóban a középiskolások tudását tükrözik-e a válaszok és nem csak tippeltek. E probléma megoldására, illetve e torzító tényező hatásának minimalizálása végett a tudásteszt részben egy „Nem tudom” válaszalternatívát is beépítettünk, a diákokat arra kérve, hogy ezt az alternatívát válasszák, ha nem tudják a kérdésre adandó helyes választ.

A teszt kérdéseinek összeállításakor figyelemmel kell lenni a teszt céljára, amely szerint olyan információhiányos területeket szeretnénk azonosítani, amelyek fejlesztésre szorulnak: azaz a teszt jelöli ki azokat a szempontokat, amelyeket a későbbiekben kiscsoportokban részletesen meg kell vizsgálnunk és fejlesztési programokat kell rá kidolgoznunk.

3.2. Az Econventio-index

Az Econventio-index kiszámításához minden kitöltő esetében meghatározzuk az eredményességet, amit a helyes válaszok arányával mérünk a tudásteszten belül. Az index értéke a kitöltők átlagteljesítménye, azaz a helyes válaszok arányának átlagaként van definiálva. Ennek értéke a modell mind a hat vizsgálati dimenzióját egy-egy számértékkel jellemezzük, mely gyakorlatilag az egyes dimenziókra adott helyes válaszok számát mutatja.

Az Econventio-indexet úgy állítjuk elő, hogy a modell mind a hat dimenziója azonos súllyal befolyásolja az index értékét. Az Econventio-index így egy [0;100] intervallumba eső érték, melynek magasabb értéke magasabb átlagteljesítményt mutat.

3.3. Elemzési módszertan

Az elemzéshez alkalmazandó statisztikai módszertan kiválasztása a változók mérési szintjén múlik. Mivel a feltett kérdések mindegyike kategoriális változónak tekinthető, így alkalmazható módszertanként a leíró statisztika, keresztábla elemzés (khi-négyzet teszt), varianciaanalízis (F-próba) kerül alkalmazásra. Az Econventio-indexet a különböző demográfiai kérdésekkel varianciaanalízis (ANOVA), valamint korrelációs számítás segítségével vizsgáljuk (Econventio 2013). Az F-próba alkalmazásakor a csoportátlagok eltéréseit Post Hoc teszt segítségével vizsgáljuk. Ez a teszt típus a próbák p-értékeit korrigálja az összehasonlítások számával. Erre azért van szükség, mivel e nélkül a k számú csoport esetében $k*(k-1)/2$ darab összehasonlítás történik, mely jelentősen növelné az elsőfajú hiba (kapcsolatot mutatunk ki ott, ahol nincs kapcsolat) valószínűségét.

Amennyiben valamely kérdésnél a helyes válaszok arányában szignifikáns különbséget találunk, azt jelezni fogjuk a kérdésnél. Egy különbséget akkor tekintünk szignifikánsnak, ha a helyes válaszok arányában a csoportok között legalább 7 százalékpont az eltérés.

4. EREDMÉNYEK

4.1. A mintáról

A kérdőívet 2017-ben közel 12 ezer középiskolai hallgató töltötte ki. Azok száma, akik minden kérdést megválasztottak 11804 fő, a továbbiakban az ő eredményeiket ismertetjük. A kitöltők 41,3 százaléka töltött már ki korábban Econventio tesztet, ami lényegesen magasabb, mint az előző években: 2016-ban a résztvevők 28, 2015-ben pedig csak 25,8 százaléka volt olyan diák, aki már töltött ki korábban tesztet.

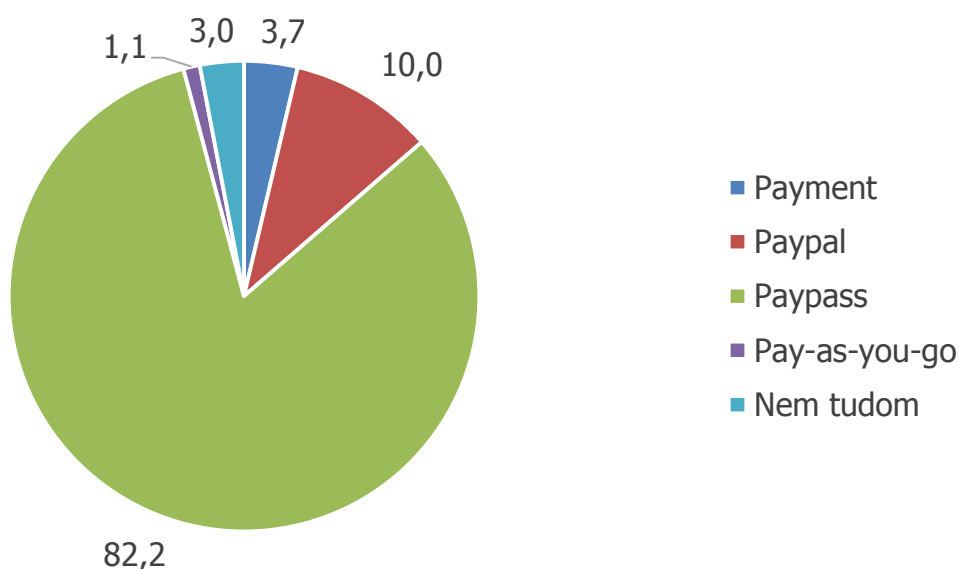
Demográfiai jellemzőiket tekintve, a kitöltők 5,2 százaléka volt 14 éves, 22,2 százaléka 15 éves, 26 százaléka 16 éves, 18,5 százaléka 17 éves, 15,2 százaléka 18 éves, 12,8 százaléka pedig 19 éves vagy annál idősebb. A mintába került fiatalok körében többségben vannak a lányok, 54,5 százalékuk lány, 45,5 százalékuk pedig fiú. A fővárosban élők idén is alulreprezentáltak, a válaszadók 2,6 százaléka lakik a fővárosban, 21,8 százalékuk lakik faluban, 39,5 százalékuk városban, 36,2 százalékuk pedig megyei jogú városban.

A kitöltő diákok 41,4 százaléka tanul gimnáziumban, 35,9 százalékuk szakközépiskolában, 16,9 százalékuk szakközépiskolában, 5,8 százalékuk pedig egyéb (pl. OKJ-s) képzésen vesz részt. A diákok kevesebb, mint negyede, 23,1 százaléka tanul kereskedelmi vagy gazdasági képzési területen, 76,9 százalékuk pedig más területeken.

4.2. Általános pénzügyi ismeretek

Az első kérdéscsoport a kitöltő diákok általános pénzügyi ismereteit mérte fel, az első kérdés a bankkártya érintés nélküli fizetési funkciójának nevére volt kíváncsi, a diákok 82,2 százaléka helyesen válaszolta meg a kérdést, azaz ismerte a Paypass fizetési módot, ezzel ez a kérdés lett a legmagasabb arányban helyesen megválaszolt kérdés. A diákok 10 százaléka összekeverte a Paypass-t a szintén fizetésre használható Paypal szolgáltatással, és a diákok mindössze 3 százaléka adott „Nem tudom” választ a kérdésre.

1. ábra 1. kérdés: Hogyan nevezzük azt a funkciót, amikor a bankkártya érintéssel is használható? Válaszok megoszlása, %

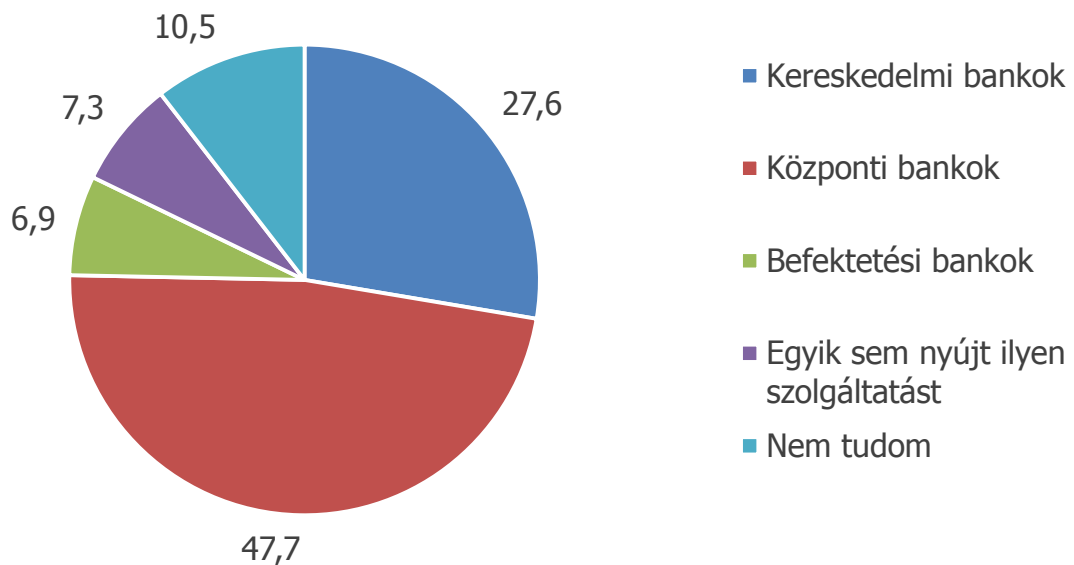

Forrás: saját szerkesztés

A második kérdés arra volt kíváncsi, hogy kinek a szolgáltatásai közé tartozik a lakossági számlavezetés. A diákok közel fele (47,7%) úgy gondolta, hogy a központi bankok foglalkoznak lakossági számlavezetéssel, 10,5 százalékuk nem tudott választ adni a kérdésre, és mindössze a diákok 27,6 százaléka válaszolta meg helyesen a kérdést, azaz tudta, hogy a lakossági számlavezetés a kereskedelmi bankok szolgáltatásai közé tartozik. A részvevők további 16,2 százaléka a másik két hibás opciót jelölte meg válaszként.

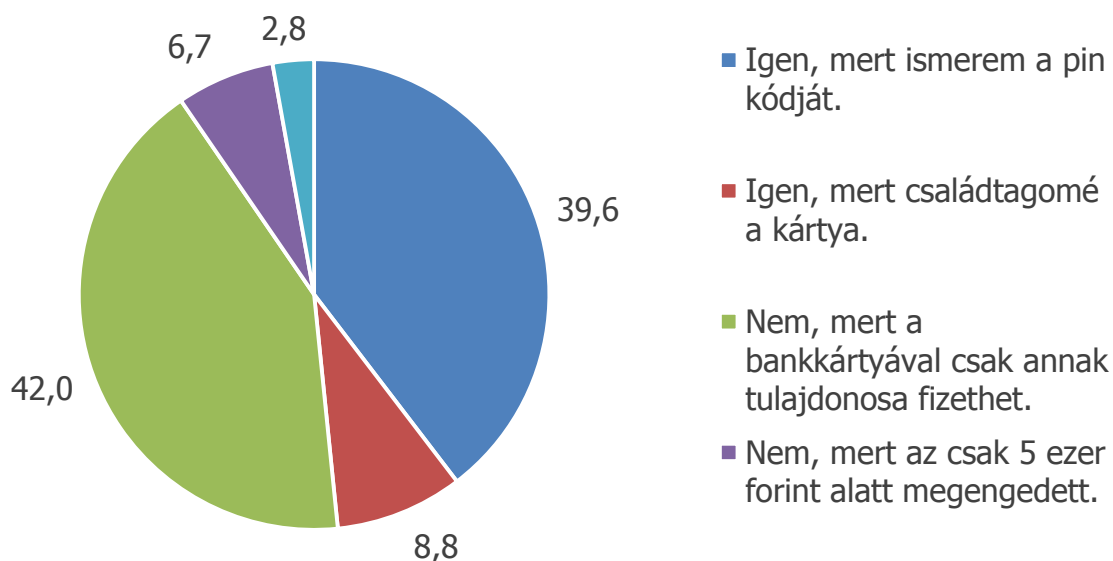
2. ábra 2. kérdés: Kinek a szolgáltatásai közé tartozik a lakossági számlavezetés? Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

A témakör harmadik kérdése így hangzott: „Boltban vásárolsz 15 ezer forintért. Fizethetsz-e édesanyád bankkártyájával?” A válaszadó diákok 42 százaléka adott helyes választ a kérdésre, míg meglepő módon szinte azonos arányban voltak azok (39,6%), akik szerint használhatják édesanyjuk bankkártyát, ha ismerik a pin kódját. A diákok további 18,3 százaléka a két másik helytelen opció közül választott, illetve nem tudta a kérdést megválaszolni.

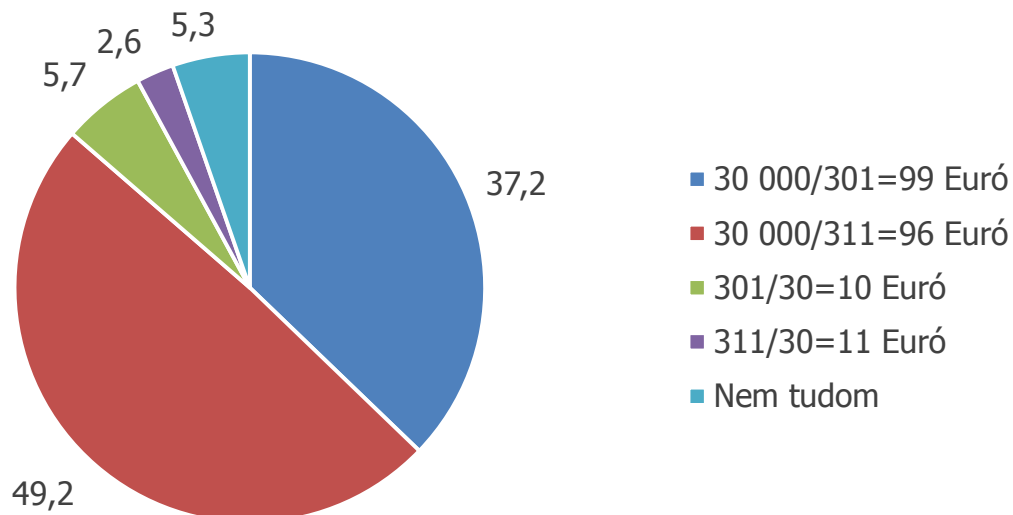
3. ábra 3. kérdés: Boltban vásárolsz 15 ezer forintért. Fizethetsz-e édesanyád bankkártyájával? Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

A témakör negyedik kérdése valutaváltásra vonatkozó számítási kérdés volt. Így hangzott: „Külföldre mész nyaralni. Zsebpénzként 30 ezer forintot szeretnél euróra váltani. Ha a banknál az euró vételi árfolyama 301 Ft, míg eladási árfolyama 311 Ft, akkor körülbelül mennyi eurót kapsz a pénzedért?” A válaszadó diákok kicsit kevesebb, mint fele, 49,1 százaléka tudta helyesen megválaszolni a kérdést, a második leggyakoribb válasz a „30000/301=99 euró” volt, tehát ennyien keverték össze az euró vételi és eladási árfolyamát, a többi válaszadó pedig a további helytelen válaszlehetőségek és a „Nem tudom” opció közül választottak.

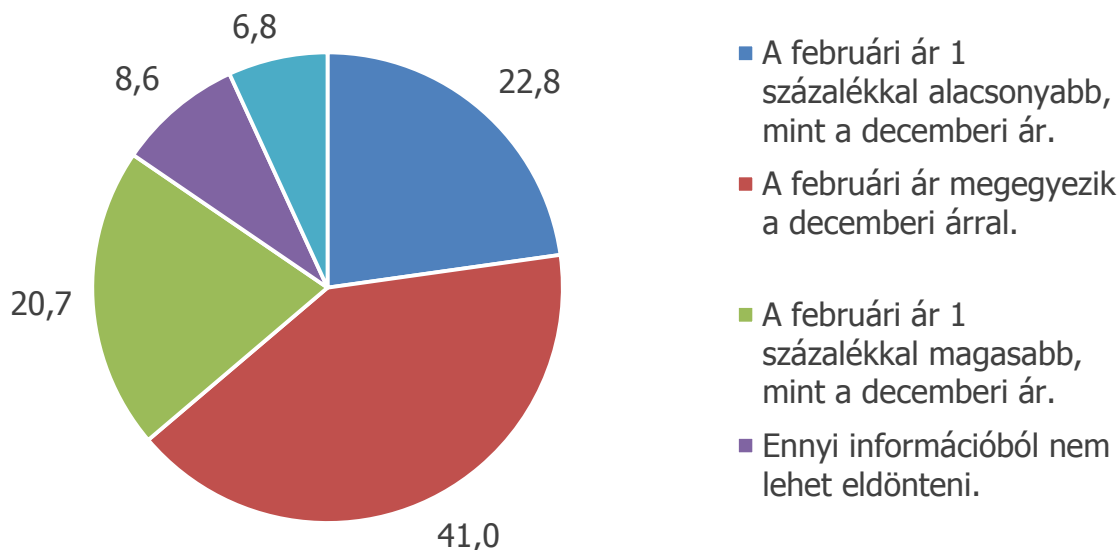
4. ábra 4. kérdés: Külföldre méész nyaralni. Zsebpénzként 30 ezer forintot szeretnél euróra váltani. Ha a banknál az euró vételi árfolyama 301 Ft, míg eladási árfolyama 311 Ft, akkor körülbelül mennyi eurót kapsz a pénzedért? Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

Az általános pénzügyi ismeretek modul még egy további számítási feladatot is tartalmazott: „Egy termék árát januárban 10 százalékkal felemelték decemberhez képest, majd februárban 10 százalékkal csökkentették januárhoz képest. A februári ár hány százaléka a decemberi árnak?” A diákok mindössze 22,7 százaléka adott helyes választ a kérdésre, vagyis hogy a februári ár egy százalékkal alacsonyabb lesz a decemberinél. A diákok többsége szerint a februári és a decemberi ár megegyeznek (41%) vagy a februári ár 1 százalékkal magasabb, mint a decemberi (20,7%). A számítási feladatok közül ezt tudták a legalacsonyabb arányban helyesen megválaszolni a diákok.

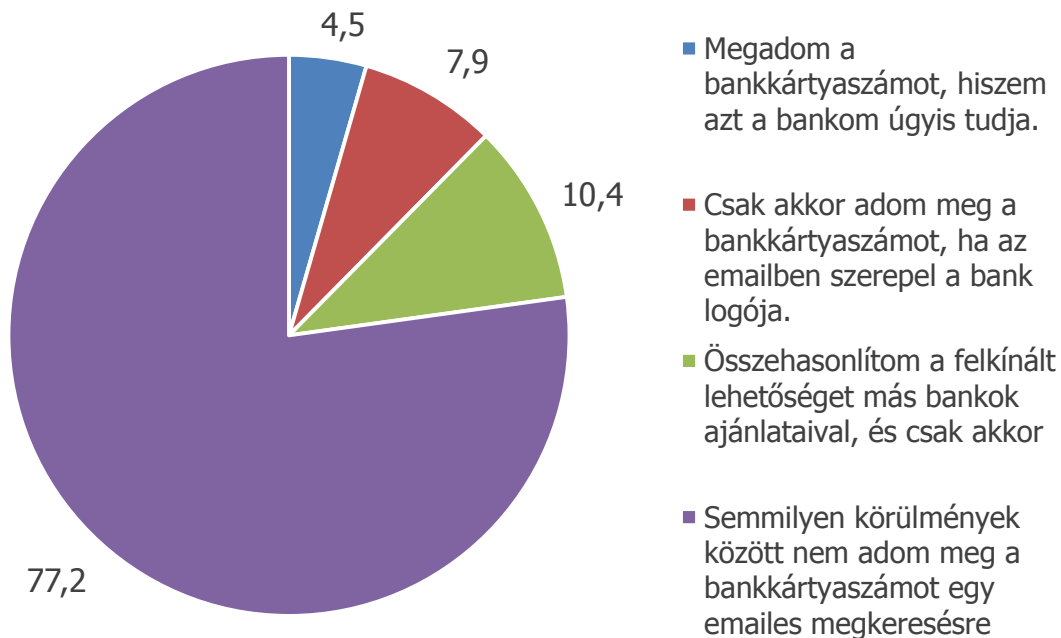
**5. ábra 5. kérdés: Egy termék árát januárban 10 százalékkal felemelték decemberhez képest, majd februárban 10 százalékkal csökkentették januárhoz képest. A februári ár hány százaléka a decemberi árnak
Válaszok megoszlása, %**

Forrás: saját szerkesztés

Minden témakör tartalmaz attitűd-kérdéseket, amelyekre nincs egy „helyes válasz”, viszont segít felmérni, hogyan vélekednek a diákok bizonyos témakörökben. A hatodik kérdés azt akarta felmérni, hogy a diákok vajon kiadnák-e bankkártyadataikat egy e-mailes megkeresésre. A válaszadó diákok érett és megfontolt hozzáállásról adnak tanúbizonyságot, 77,2 százalékuk nem adná meg semmilyen körülmények között sem a bankkártyaszámát, 10,4 százalékuk csak akkor adná meg bankkártyaszámát, ha az ajánlat jobb, mint más bankok ajánlatai, 7,9 százalékuk akkor adná meg a bankkártyaszámot, ha az email tartalmazza a bank logóját is, míg 4,5 százalékuk mindenképpen megadná a bankkártyaszámát.

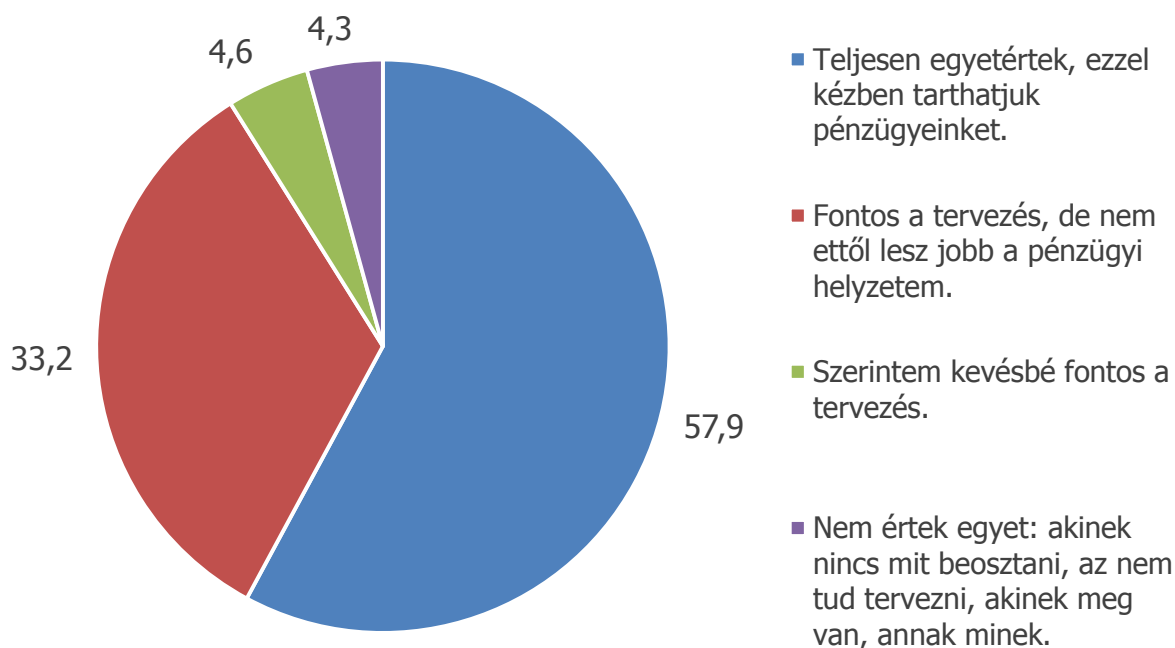
6. ábra 6. kérdés: A bankodtól e-mailt kapsz, amelyben adategyeztetés miatt arra kérnek, hogy add meg a bankkártyaszámodat, hogy igénybe vehess egy kedvezményes bankszámlavezetési lehetőséget. Mit teszel? Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

A hetedik kérdés is attitűd-kérdés volt, a pénzügyi tervezés fontosságáról kérdezte a diákokat. A diákok túlnyomó többsége fontosnak tartotta a pénzügyi tervezést (91,1%), közülük 57,9% szerint a tervezés segít kézben tartani pénzügyeiket, míg 33,2% szerint bár fontos a tervezés, de az nem elegendő ahhoz, hogy javítson pénzügyi helyzetükön.

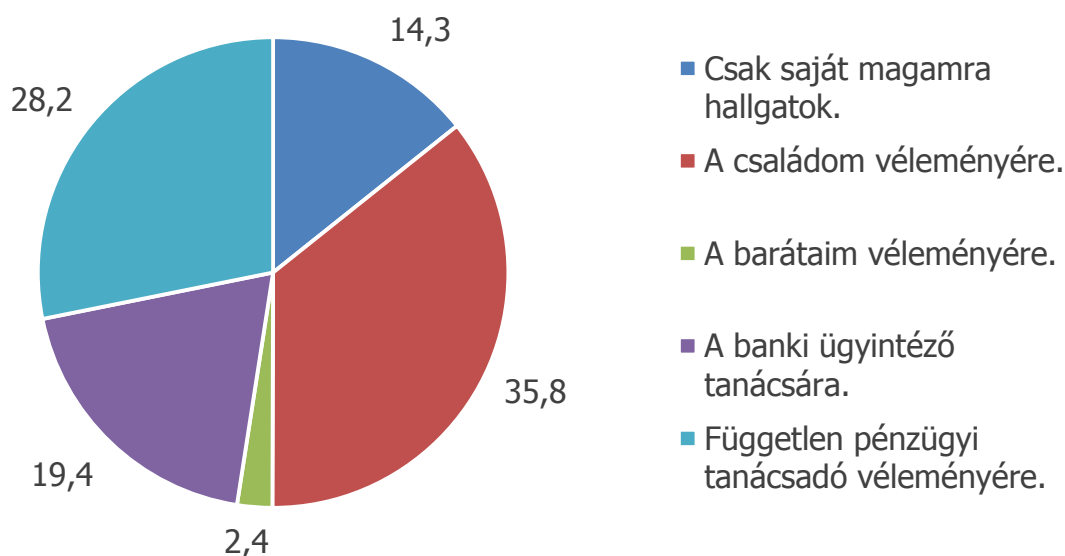
7. ábra 7. kérdés: Mit gondolsz az alábbi állításról? Fontos bevételeink és kiadásaink megtervezése, költségvetés készítése. Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

Az általános pénzügyi ismeretek modul nyolcadik, egyben utolsó kérdése azt mérte fel, hogy a diákok kinek a véleményét kérik ki leginkább fontos pénzügyi döntések meghozatalához. A válaszadó diákok több, mint egyharmada (35,8%) a családja véleményét kéri ki -a családba vetett bizalom pénzügyi döntések esetén összhangban van több hazai tanulmány eredményével is (Ország-Kosztópulosz-Kovács 2015, Kuruczleki 2016). Több mint negyedük (28,2%) független pénzügyi tanácsadó véleményét kérni ki, ötödük (19,4%) kérné ki banki ügyintéző véleményét, 14,2 százalékuk csak önmagára hallgatna, míg rendkívül alacsony arányban válaszolták, hogy barátaik véleményére hallgatnának fontos pénzügyi döntések meghozatalában (2,4%).

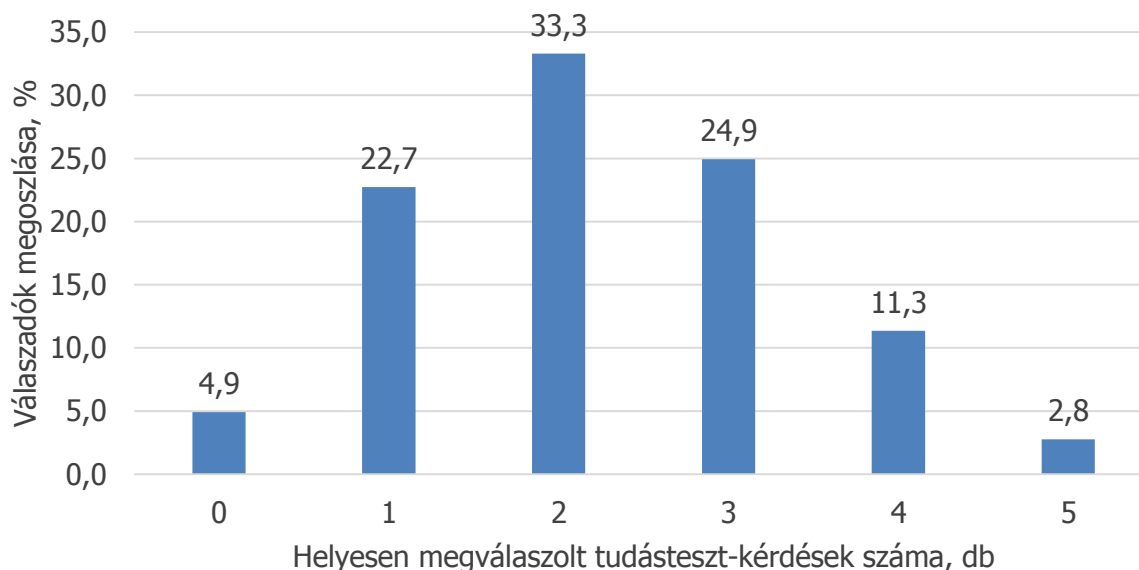
8. ábra 8. kérdés: Egy fontos pénzügyi döntés meghozatalakor leginkább kinek a véleményére hallgatsz? Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

A témakör kérdései közül a tudásteszt kérdéseket vizsgálva (1-5. kérdés), a válaszadó diákok az első kérdésre tudtak a legmagasabb arányban helyesen válaszolni (82,2%), míg a második és ötödik kérdést alig több, mint ötödük tudta helyesen megválaszolni (előbbi esetén 27,6%, utóbbinál 22,7%) a helyes válaszok aránya. Összességében a válaszadó diákok átlagosan a kérdések 44,68 százalékát, azaz 2,2 kérdést tudtak helyesen megválaszolni, legnagyobb arányban azok voltak, akik egy (22,7%), kettő (33,3%) vagy három (24,9%) kérdést tudtak jól megválaszolni az ötből.

9. ábra Helyesen megválaszolt tudásteszt-kérdések száma, általános pénzügyi ismeretek témakör

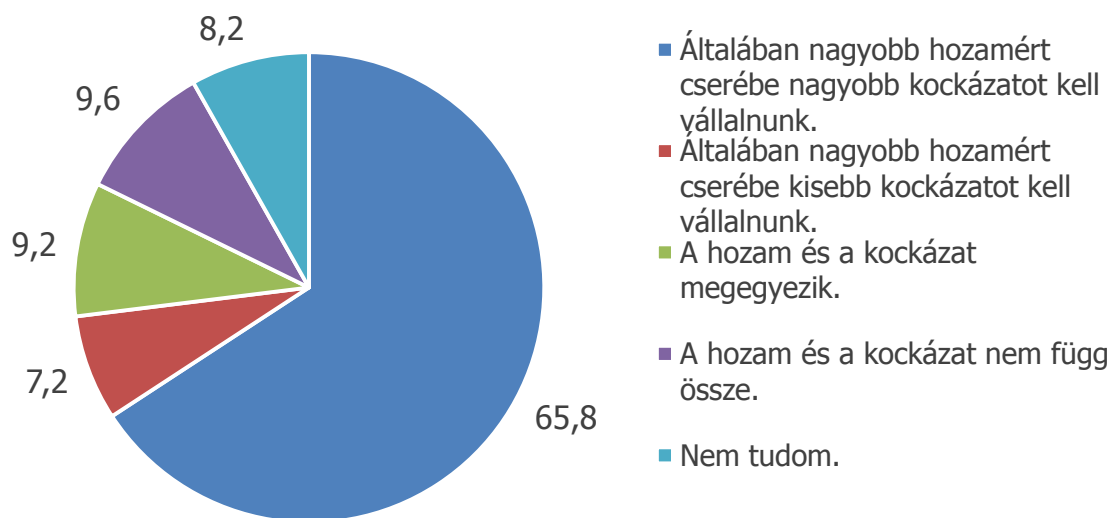
Forrás: saját szerkesztés

4.3. Megtakarítások és befektetések

A második témakör a diákok megtakarításokkal és befektetésekkel kapcsolatos ismereteit és attitűdjeit vizsgálta. A kérdőív kilencedik kérdése a hozam és a kockázat viszonyáról kérdezte a diákokat. A válaszadó diákok kétharmada helyes választ adott a kérdésre, miszerint nagyobb hozamért nagyobb kockázatot is kell vállalni, míg közel hasonló arányban válaszolták azt, hogy a két fogalom vagy megegyezik egymással vagy nem függenek össze (9,2% és 9,6%).

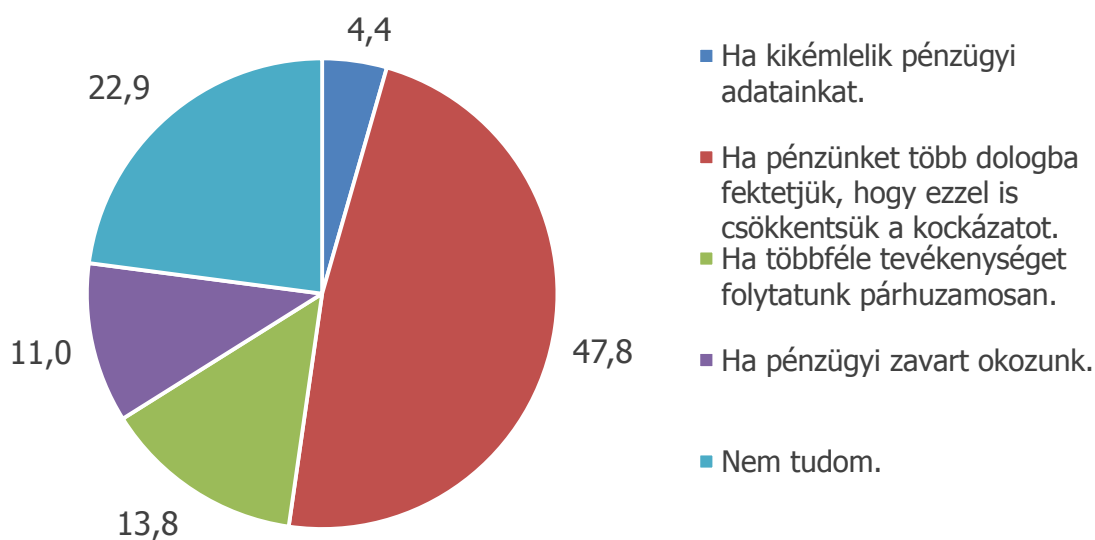
10. ábra 9. kérdés: A hozam és a kockázat a befektetések fontos jellemzői. Melyik állítás igaz az alábbiak közül? Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

A témakör második kérdése a diverzifikáció fogalom jelentésére volt kíváncsi. A diákok ötöde, 22,9 százaléka nem tudott válaszolni a kérdésre, viszont felük, 47,7 százalék helyes választ adott a kérdésre, további harmaduk, 29,2% a három helytelen opció közül választott, 13,8% volt azon diákok aránya, akik szerint a diverzifikáció az, „ha többféle tevékenységet folytatunk párhuzamosan”.

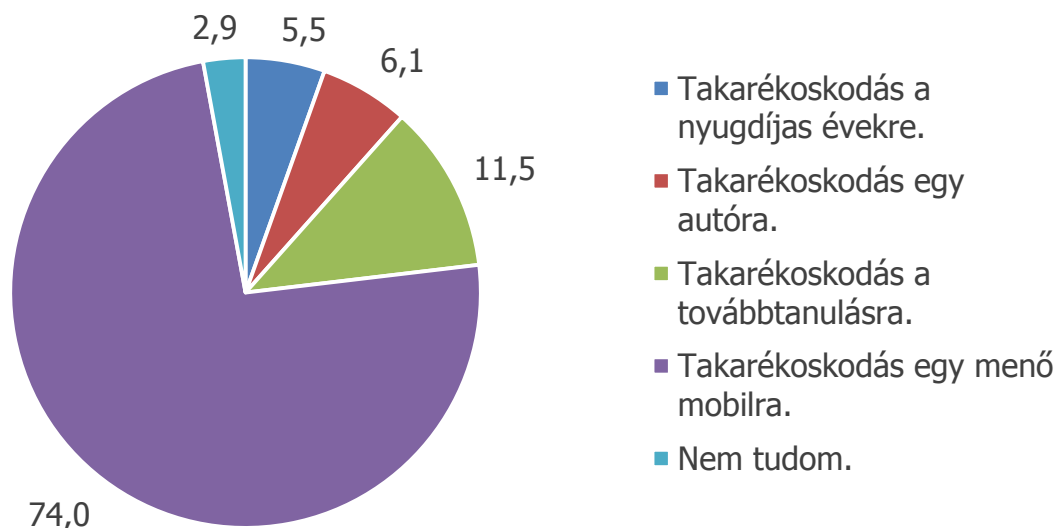
11. ábra 10. kérdés: Mi a diverzifikáció? Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

A kérdőív tizenegyedik, és a témakör harmadik kérdése a hosszú és rövid távú pénzügyi célok megkülönböztetésére irányult. A több válaszlehetőség közül (takarékoskodás a nyugdíjas évekre, autóra, továbbtanulásra vagy egy mobiltelefonra) közül a diákok közel háromnegyede (74%) helyesen a mobiltelefont választotta, mint rövidtávú cél, illetve további 11,5 százalékuk szerint a továbbtanulás is egy rövidtávú cél. Ez utóbbi eredményt betudhatjuk annak, hogy a középiskolás diákok számára a továbbtanulás is tűnhet közeli célnak. Bár feltételezhetnénk, hogy az ezt az opciót választó diákok körében többségben vannak a 17-18 éves, vagy annál idősebb válaszadók, akiknek a felsőoktatási felvételik még közelebb vannak, mint egy 14-15 éves diáknak, korcsoport szerinti összetétel tekintetében azonos arányban vannak jelen minden válaszlehetőségnél, így ennél is. Tehát nem csak azon hallgatók gondolták a takarékoskodást a továbbtanulásra rövidtávú célnak, akiknél 1-2 éven belül dönteni kell a továbbtanulásról, hanem fiatalabb válaszadó diákok is, akiknek jóval távolabb van még a továbbtanulás.

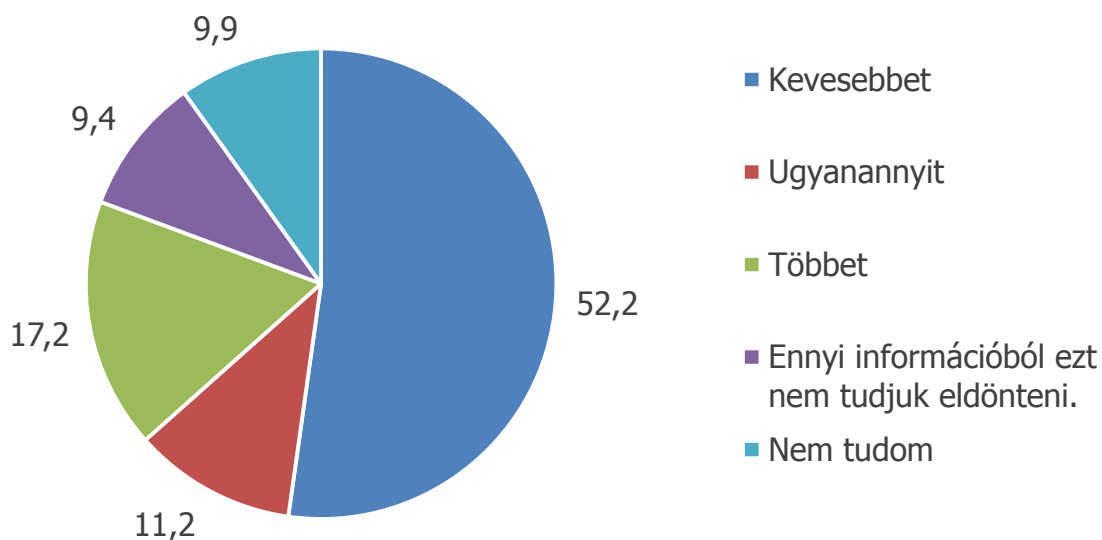
12. ábra 11. kérdés: Az alábbiak közül melyik tekinthető rövidtávú pénzügyi célnak? Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

A tizenkettedik kérdés a kamat és az infláció viszonyát vizsgálta, így hangzott: „Megtakarításaidra idén 1 százalékos kamatot kaptál, emellett az infláció mértéke 2 százalék volt. Az előző évhez képest többet, vagy kevesebbet tudsz vásárolni a pénzedből az elmúlt évhez képest?” A válaszadó diákok több mint fele, 52,2 százaléka adott helyes választ a kérdésre, vagyis hogy ilyen esetben kevesebbet fog tudni vásárolni a pénzéből a következő évben, 17,2 százalék szerint többet tudna vásárolni, a további helytelen, illetve „Nem tudom” választ adó diákok pedig hasonló arányban oszlottak meg.

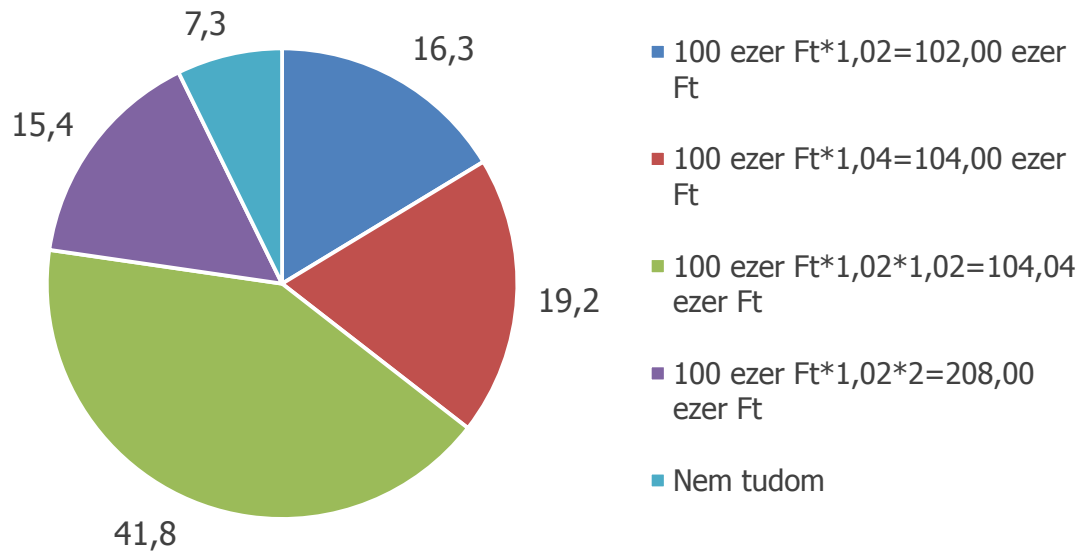
13. ábra 12. kérdés: Megtakarításaidra idén 1 százalékos kamatot kaptál, emellett az infláció mértéke 2 százalék volt. Az előző évhez képest többet, vagy kevesebbet tudsz vásárolni a pénzedből az elmúlt évhez képest? Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

A bank a számlán lévő összegre minden évben 2 százalékos kamatot és fiatalok miatt ingyenes számlavezetést ígér. Mennyi lesz a megtakarítási számládon 2 év múlva?” A feladat a kamatos kamatszámítás alkalmazására irányult, a válaszadó diákok 41,8 százaléka tudta helyesen megválaszolni a kérdést, ötödük (19,2%) szerint 104 ezer forint lesz a számlájukon két év múlva, 16,3 százalékuk szerint 102 ezer forint, míg 15,4 százalékuk szerint 208 ezer forint. A válaszadók 7,3 százaléka jelölte a „Nem tudom” opciót válaszként. Az eredményekből látszik, hogy a hallgatók kétharmada nem tudja megfelelően alkalmazni a kamatos kamatszámítást.

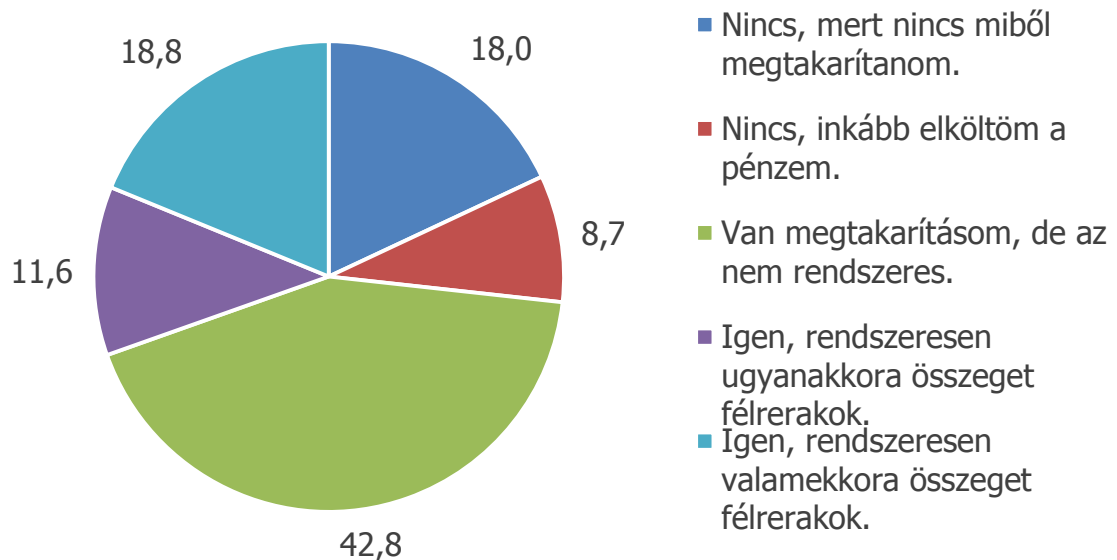
14. ábra 13. kérdés: Megtakarítási számládon 100 ezer forintot helyezel el. A bank a számlán lévő összegre minden évben 2 százalék kamatot és fiatalkorod miatt ingyenes számlavezetést ígér. Mennyi lesz a megtakarítási számládon 2 év múlva? Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

A témakör két további attitűd-kérdést is tartalmazott. A tizennegyedik kérdés a diákok megtakarítási szokásaira volt kíváncsi. A válaszadó diákok 73,3 százaléka rendelkezik valamilyen megtakarítással, 42,8 százalék tud alkalmanként valamennyit félrerakni, 11,5 százalékuk rendszeresen ugyanakkora összeget, a diákok ötöde, 18,8 százalék pedig rendszeresen, de változó nagyságú összeget tud félrerakni. A válaszadó diákok többségére tehát az jellemző, hogy szeretnének takarékoskodni, gondolnak jövőbeli kiadásokra. Mindössze 8,7 százalékuk nyilatkozta, hogy pénzét inkább elkölte, további 18 százalékuknak pedig nincs miből megtakarítania, így emiatt nem tud félrerakni.

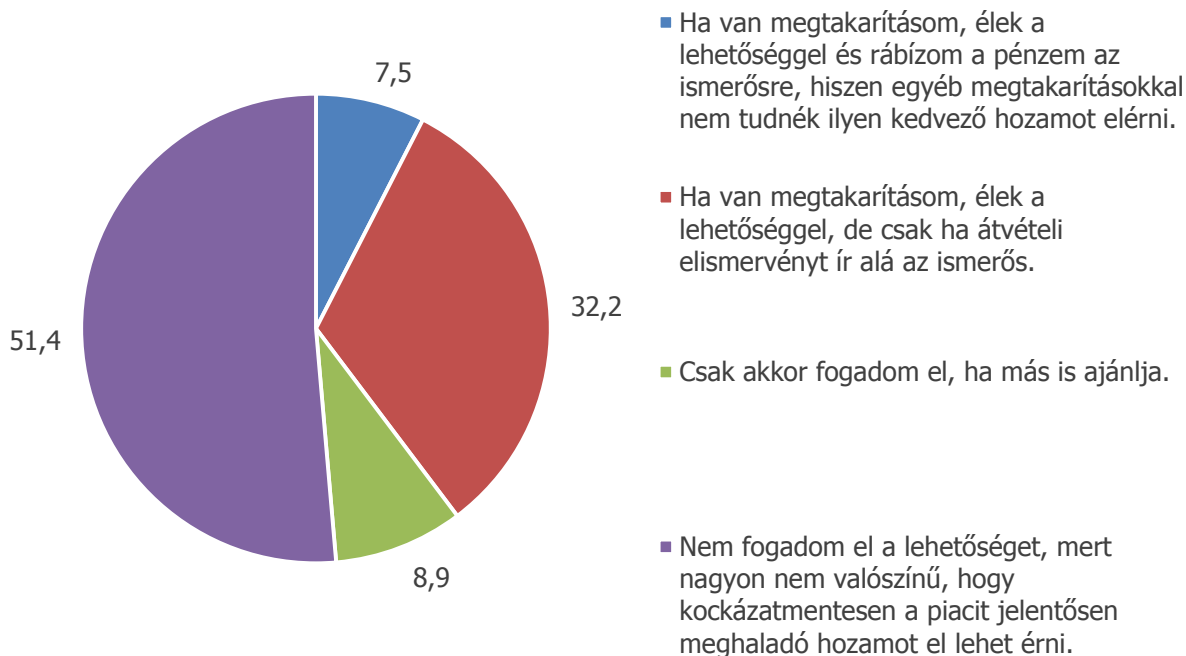
15. ábra 14. kérdés: Van-e rendszeres megtakarításod? Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

A témakör második attitűdkérdése a nyolcadik kérdéshez hasonlóan a diákok bizalmát vizsgálta, azaz, hogy mennyire bíznak meg egy ismerős által ajánlott, rendkívül magas hozammal kecsegtető befektetési ajánlatban. A diákok fele (51,4%) egyértelműen elutasítana egy ilyen jellegű ajánlatot, és további egyharmaduk (32,2%) is csak úgy fogadná el a befektetési ajánlatot, hogy valamilyen módon, a példában átvételi elismervénnyel biztosítja, hogy visszakapja a pénzét. A diákok tehát óvatosak az ilyen befektetési ajánlatokkal szemben, mindössze 7,5 százalékuk bízna rá a pénzét gondolkodás nélkül az ajánlatot tevő barátjára.

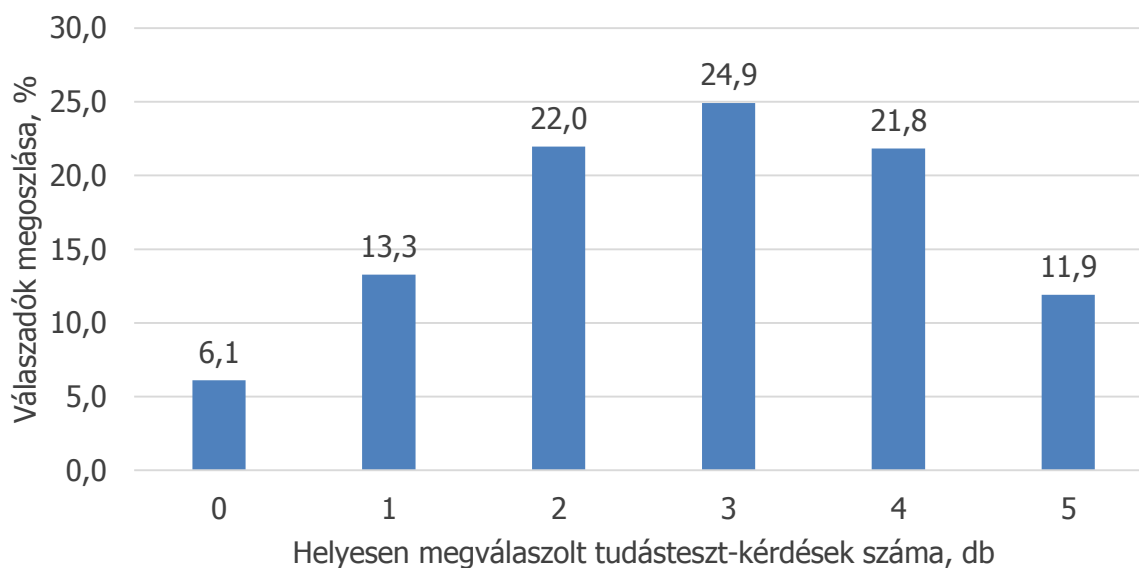
16. ábra 15. kérdés: Egy ismerős kiváló befektetési lehetőséget ajánl fel, amellyel kockázatmentesen a pénzpiacit messze meghaladó hozamot lehet elérni. Mit teszel? Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

A tudásteszt-kérdéseket tekintve a kilencedik és tizenegyedik kérdést a diákok többsége helyesen válaszolta meg (a kilencedik kérdésre 65,8 százaléka, a tizenegyedikre pedig 74 százalék adott helyes választ), a leggyengébb eredményt ismét a számításos feladatnál érték el, a válaszadók 41,6 százaléka válaszolta meg a kérdést helyesen, viszont ez így is magasabb eredmény, mint az előző témakör számítási feladatánál. Összességében a diákok jobban teljesítettek, mint az első témakör esetén, a kérdések átlagosan 55,77 százalékát tudták helyesen megválaszolni, a válaszadó diákok 22 százaléka válaszolt meg helyesen 2 kérdést, 24,9 százalékuk 3 kérdést, 21,8 százalékuk pedig 4 kérdést az ötből. Körülbelül minden tizedik diák (11,9%) tudta mind az öt tudásteszt-kérdést helyesen megválaszolni.

17. ábra Helyesen megválaszolt tudásteszt-kérdések száma, megtakarítások és befektetések témakör

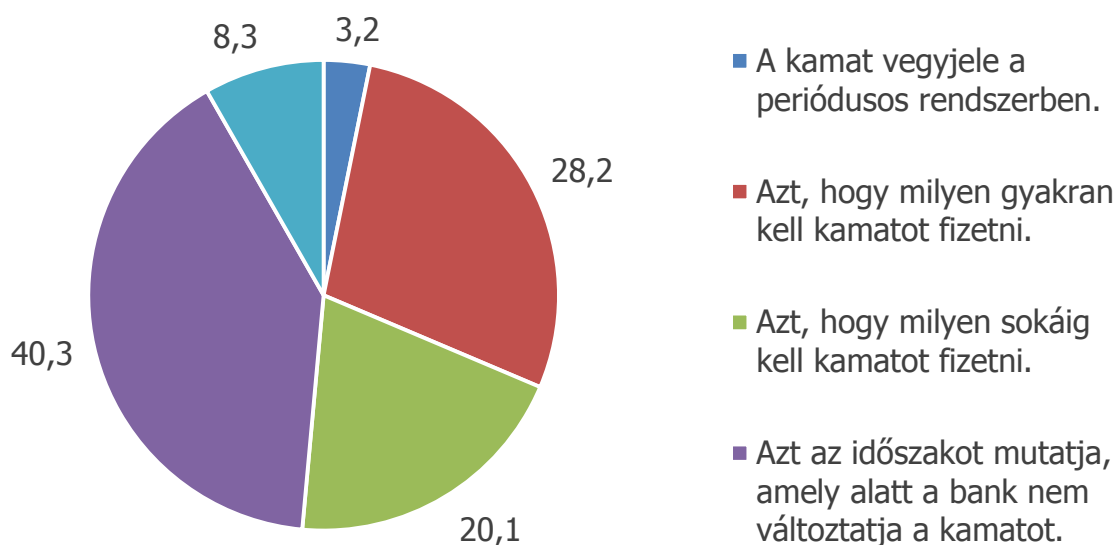

Forrás: saját szerkesztés

4.4. Hitelezés

A harmadik témakör a diákok hitelezéssel kapcsolatos ismereteit és attitűdjeit mérte fel. A kérdőív tizenhatodik kérdése a kamatperiódus jelentését kérdezte a diákoktól. A válaszadó diákok 40,3 százaléka adott helyes választ a kérdésre, azaz, hogy a kamatperiódus „*azt az időszakot mutatja, amely alatt a bank nem változtatja a kamato*”. Harmaduk szerint (28,2%) a kamatperiódus a kamatfizetés gyakoriságát mutatja meg, ötödük szerint (20,1%) pedig a kamatperiódus azt mutatja meg, hogy mennyi ideig kell kamatot fizetni.

18. ábra 16. kérdés: Változó kamatozású hitelt szeretnél felvenni. Az ügyintéző megkérdezi tőled, hogy milyen kamatperiódus választasz. Mit jelent a kamatperiódus? Válaszok megoszlása, %

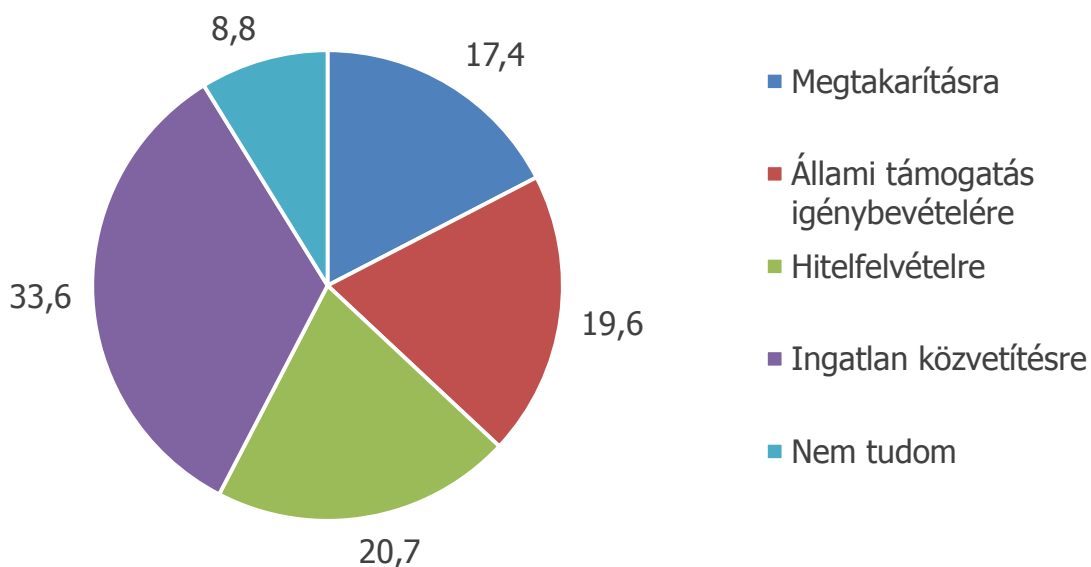

Forrás: saját szerkesztés

A témakör második, vagyis a felmérés tizenhetedik kérdése azt vizsgálta, mire nem használható a lakástakarék-pénztár. A válaszadó diákok harmada, 33,6 százalék tudta csak helyesen megválaszolni a kérdést, vagyis, hogy a lakástakarékpénztár ingatlanközvetítésre nem használható, a három másik helytelen válaszopciót választók szinte azonos arányban voltak, 17,4% százalékuk szerint megtakarításra, 19,6 százalékuk szerint állami támogatás igénybevételére, 20,7 százalékuk szerint pedig hitelfelvételre nem használható a lakástakarékpénztár. A helyes válaszok alacsony aránya vélhetően betudható annak, hogy mivel többségük kiskorú, így ők nem vehetnek igénybe ilyen jellegű szolgáltatást, bár a kérdőív vizsgálata erre nem tért ki, így nem állíthatjuk teljes bizonyossággal, hogy a diákok életkora befolyásolja a kérdésre adott helyes válaszok arányát.

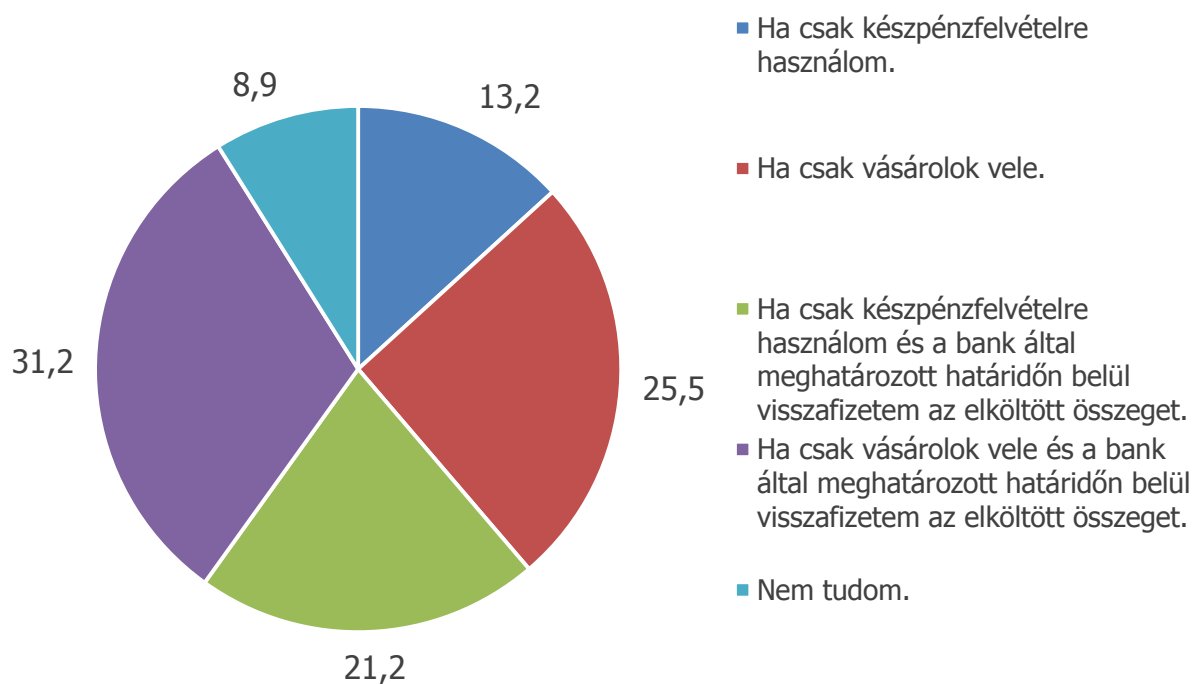
19. ábra 17. kérdés: Lakást szeretnél venni. Ebben az esetben mire nem használható a lakástakarék pénztár? Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

A tizennyolcadik kérdés a hitelkártyák használatáról kérdezte a diákokat: „Mikor nincs extra költsége a hitelkártya használatának?”. A válaszadó diákok egyharmada helyesen válaszolta meg a kérdést, azaz, hogy akkor nincs extra költsége a hitelkártya használatának, „Ha csak vásárolok vele és a bank által meghatározott határidőn belül visszafizetem az elköltött összeget.” Negyedük (25,5%) szerint ha csak vásárolunk a hitelkártyával, míg ötödük (21,2%) szerint „ha csak készpénzfelvételre használom és a bank által meghatározott határidőn belül visszafizetem az elköltött összeget.”

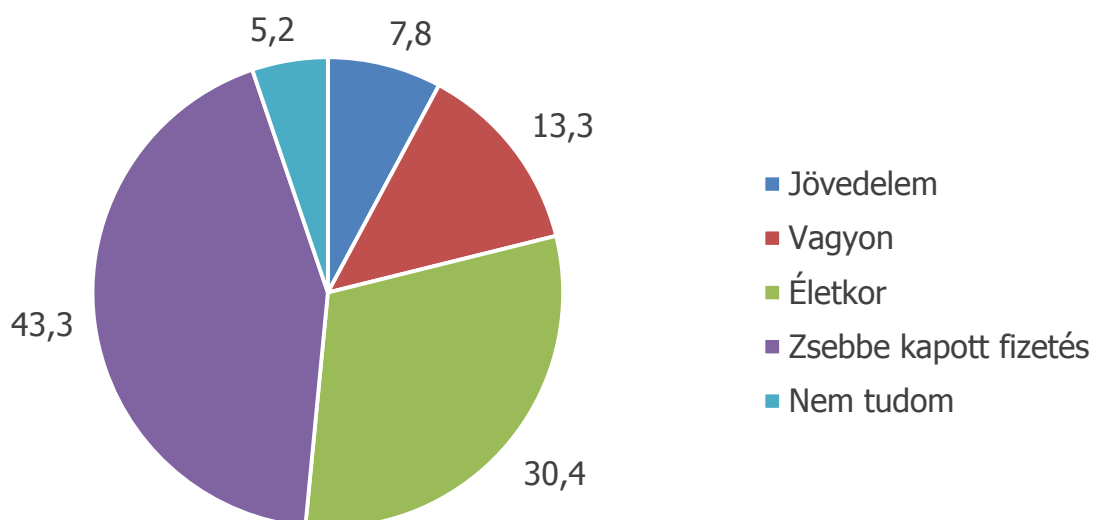
20. ábra 18. kérdés: Mikor nincs extra költsége a hitelkártya használatának? Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

A felmérés tizenkilencedik kérdése arra volt kíváncsi, mi nem befolyásolja egy személy hitelképességét. A diákok 43,3 százaléka adott helyes választ („zsebbe kapott fizetés”), harmaduk (30,4%) szerint az életkor, 13,3 százalékuk szerint a vagyon, míg 7,8 százalékuk szerint a jövedelem nem befolyásolja a hitelképességet, 5,2 százalékuk adott „Nem tudom” választ a kérdésre.

21. ábra 19. kérdés: Az alábbiak közül melyik nem befolyásolja a hitelképességedet? Válaszok megoszlása, %

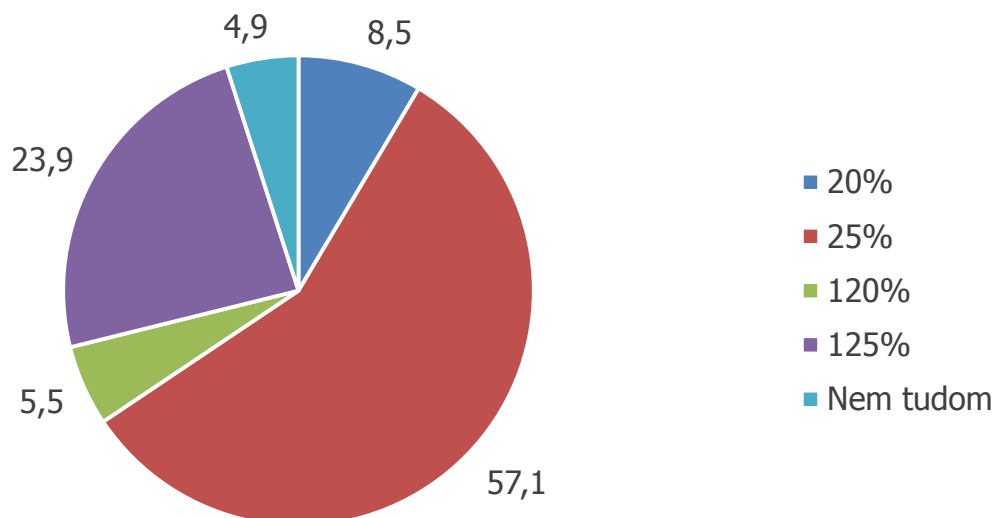

Forrás: saját szerkesztés

A kérdőív huszadik kérdése a hitelezés témakör számítási feladata volt. A kérdés így hangzott: „100 ezer forint hitelt vettél fel egy évre. Minden költséggel együtt összesen 125 ezer forintot kellett visszafizetned. A hitel felvett összegéhez viszonyítva hány százalék volt a hitel költsége?” A kérdésre a helyes válasz a 25% volt, amelyet a diákok közel kétharmadának, 57,1 százalékának sikerült megválaszolnia. A második leggyakoribb -viszont helytelen- válasz, amelyet a diákok 23,9 százaléka választott, a 125% volt.

22. ábra 20. kérdés: 100 ezer forint hitelt vettél fel egy évre. Minden költséggel együtt összesen 125 ezer forintot kellett visszafizetned. A hitel felvett összegéhez viszonyítva hány százalék volt a hitel költsége?

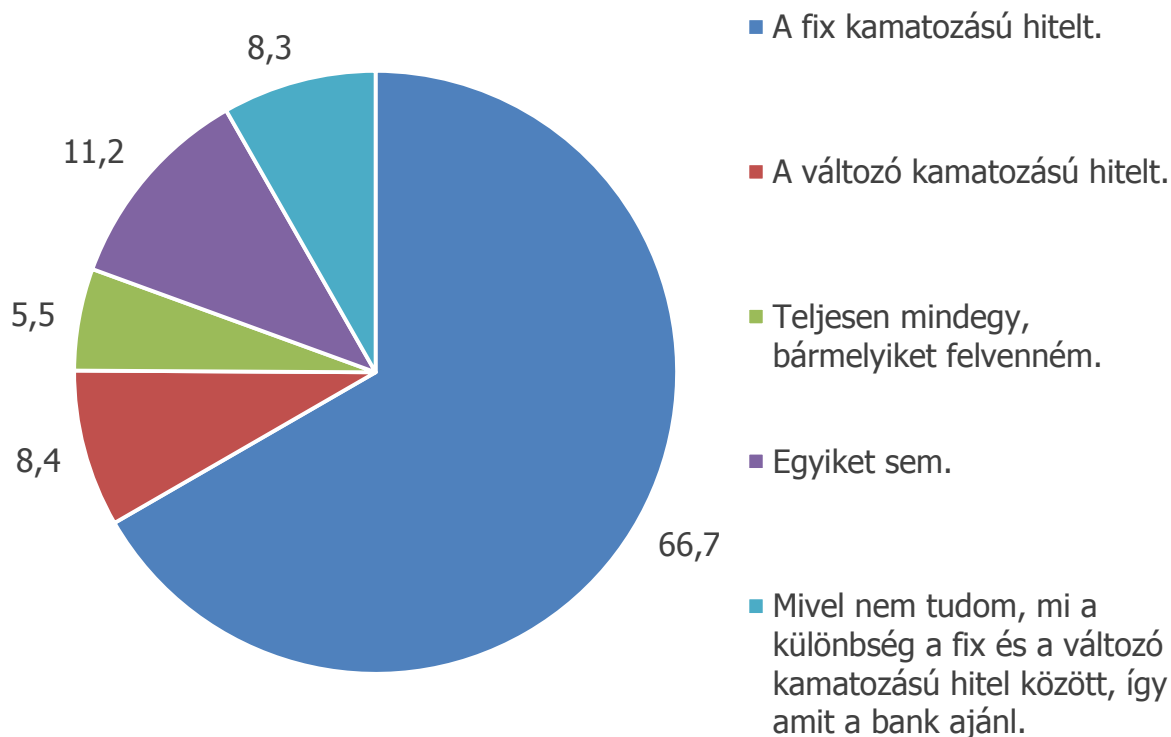
Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

A huszonegyedik kérdés így hangzott: „Tíz évre szeretnél hitelt felvenni. Kétféle hitel közül választhatsz: az egyiknél a futamidő végéig évi fix 6 százalék, a másikonál változó kamatozással kell számolni, ami most jelenleg 4%. Melyiket választanád?”. A válaszadó diákok kétharmada, 66,7 százaléka a fix kamatozású hitelt választaná, ami arra utal, hogy nem kedvelik a bizonytalanságot, és nem kockáztatnák, hogy a hitel kamata megváltozik, csak 8,4 százalékuk választaná a változó kamatozású hitelt. 5,5 százalékuk számára teljesen mindegy melyiket választják, felvennék a hitelt, míg 11,2 százalékuk egyenesen elutasítja a hitelfelvételt, bármilyen kamatozású is lenne. 8,3 százalékuk nyilatkozta azt, hogy nem tudja mi a különbség a két kamatozás között.

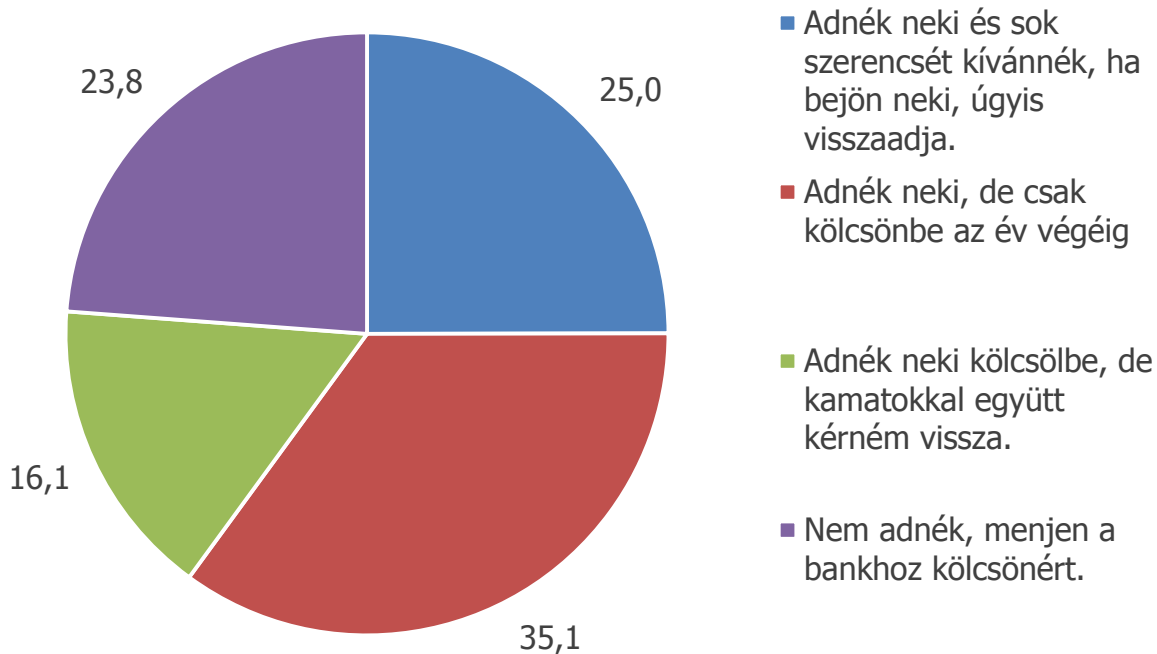
23. ábra 21. kérdés: Tíz évre szeretnél hitelt felvenni. Kétféle hitel közül választhatsz: az egyiknél a futamidő végéig évi fix 6 százalék, a másiknál változó kamatozással kell számolni, ami most jelenleg 4%. Melyiket választanád? Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

A hitelezés témakör utolsó kérdése arról kérdezte a diákokat, mit tennének, ha egy barátjuk start-up vállalkozása indításához egy komolyabb pénzüsszeget kérne tőlük. A kérdés hasonló volt a tizenötödik kérdéshez, az ismerősökbe vetett bizalmat vizsgálta. A diákok ennél a kérdésnél is óvatosak voltak, 35,1 százalékuk csak kölcsönt adna, és azt is csak az év végéig, 16,1 százalékuk szintén kölcsönt adna, de kamatokkal együtt kérné vissza, 23,8 százalékuk pedig egyáltalán nem adna pénzt barátjának. A válaszadó diákok negyede szívesen adna pénz barátjának start-up vállalkozása elindításához.

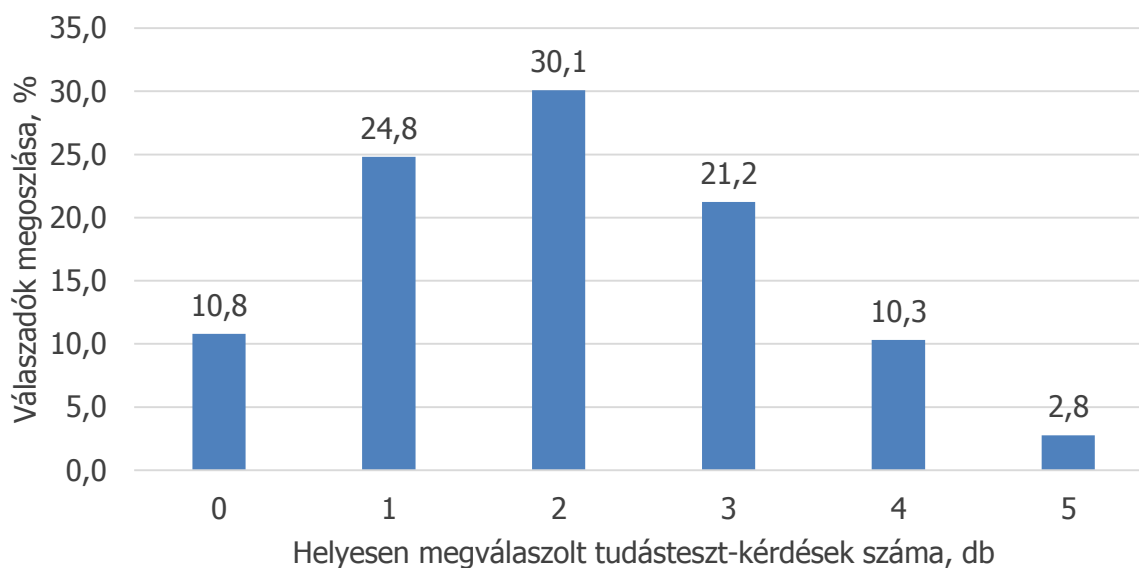
24. ábra 22. kérdés: Egy barátod Start Up vállalkozást indít. Kiss összegekből szedi össze a pénzt hozzá és Tőled is kér 20 000 forintot. Mit tennél? Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

A témakör legnagyobb arányban helyesen megválaszolt tudásteszt-kérdése a huszadik kérdés volt, a diákok közel kétharmada, 56,7 százalékuk tudta megmondani a hitel költségét. A „leggyengébb” kérdés a tizennyolcadik, a hitelkártya extra költségeiről szóló kérdés volt, amelyet a válaszadó diákok egyharmada, 30,9 százaléka tudott megválaszolni. Összességében gyengébben teljesítettek a diákok az előző két blokkhoz képest, átlagosan az öt tudásteszt-kérdés 40,76 százalékát tudták helyesen megválaszolni legnagyobb arányban az egy (24,8%), kettő (30,1%) vagy három (21,2%) kérdést helyesen megválaszoló diákok fordultak elő, a válaszadók 2,8 százalékának (320 fő) sikerült mind az öt kérdést helyesen megválaszolni.

25. ábra Helyesen megválaszolt tudásteszt-kérdések száma, hitelezés témakör

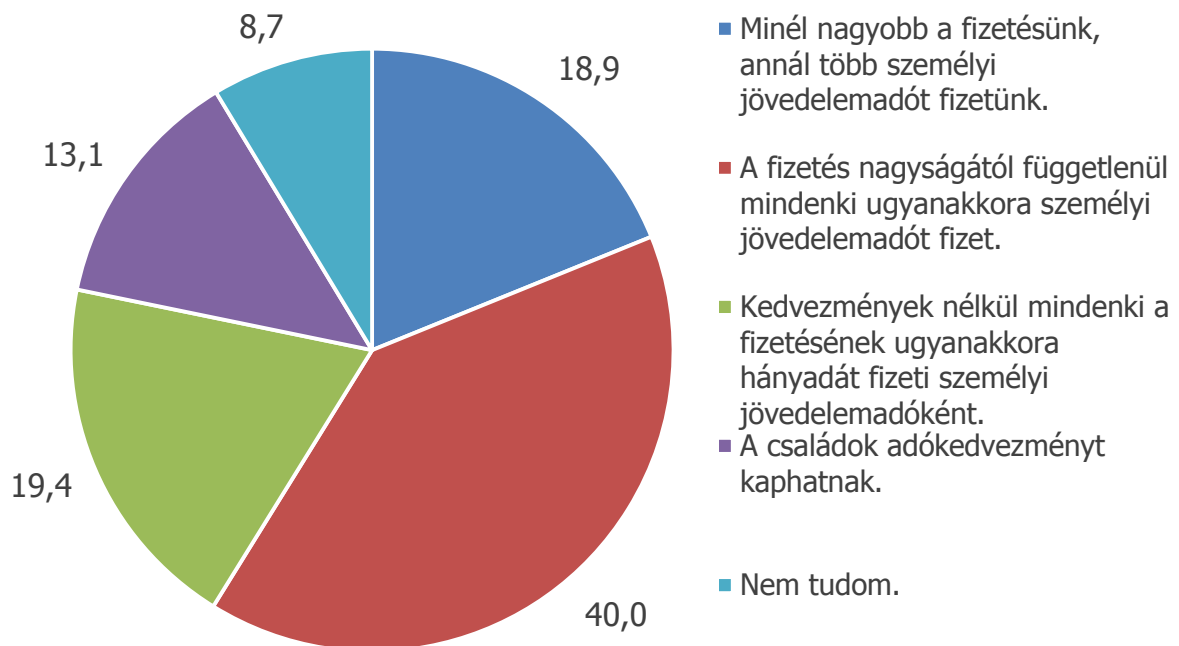

Forrás: saját szerkesztés

4.5. Munka világa

A kérdőív negyedik témaköre a munka világába kalauzolta el a kitöltőket. A huszonharmadik kérdés arra volt kíváncsi, hogy több felsorolt állítás közül mi nem igaz a személyi jövedelemadóra. A válaszadó diákok 40 százaléka válaszolta meg a kérdést helyesen, azaz, hogy „a fizetés nagyságától függetlenül mindenki ugyanakkora személyi jövedelemadót fizet”, amely egy hamis állítás volt. A két leggyakrabban választott helytelen opció a „Kedvezmények nélkül mindenki a fizetésének ugyanakkora hányadát fizeti személyi jövedelemadóként”, (a diákok 19,4 százaléka választotta ezt az opciót), illetve a „minél nagyobb a fizetésünk, annál több személyi jövedelemadót fizetünk” (18,9%) állítások voltak, amelyek igazak a személyi jövedelemadóra nézve.

26. ábra 23. kérdés: A fizetésünkből személyi jövedelemadót fizetünk. Melyik állítás nem igaz az alábbiak közül? Válaszok megoszlása, %

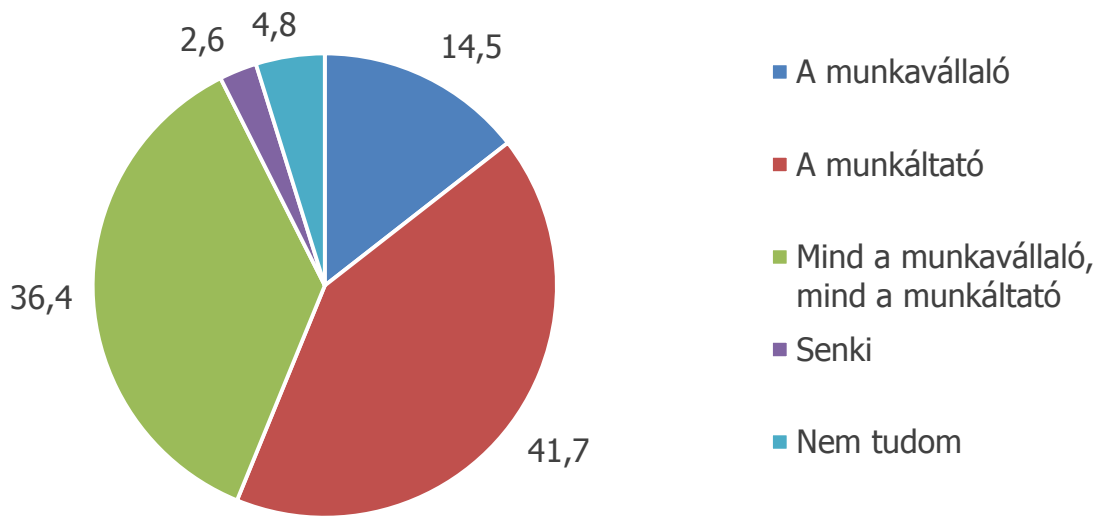

Forrás: saját szerkesztés

A huszonnegyedik kérdés arra volt kíváncsi, hogy a fizetésünk után ki fizet járulékot az államnak, a munkavállaló, a munkáltató, esetleg mindketten, vagy senki sem. A válaszadó diákok 41,7 százaléka szerint csak a munkáltató köteles járulékot fizetni, azonban ez helytelen válasz volt, a helyes választ -azaz, hogy a munkavállaló és a munkáltató is köteles járulékot fizetni- a diákok harmada, 36,4 százaléka találta el. A diákok többségében tisztában voltak azzal, hogy valakinek járulékot kell fizetnie az államnak, mindössze a válaszadók 2,6 százaléka nyilatkozta, hogy senki sem köteles járulékot fizetni.

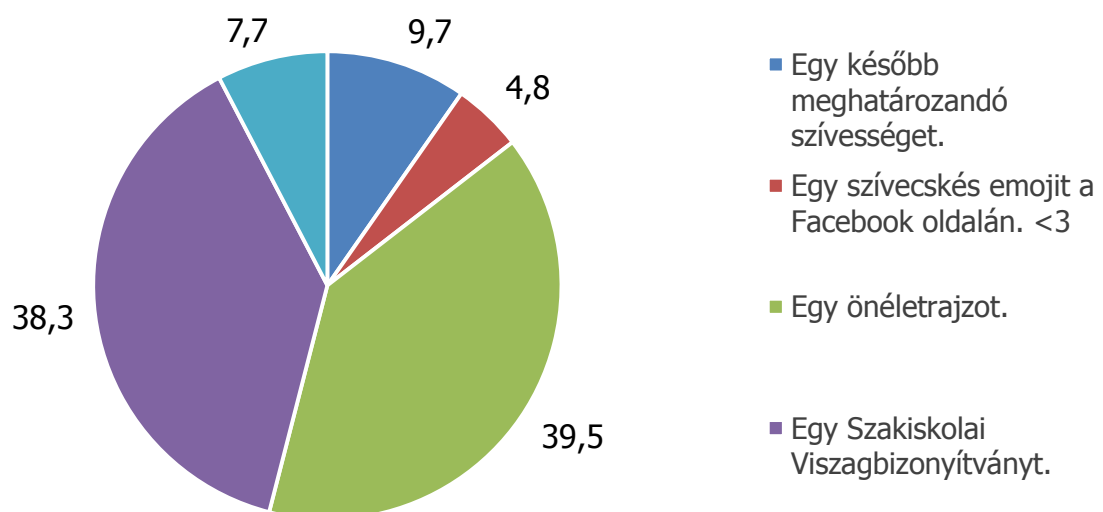
27. ábra 24. kérdés: A fizetés után ki fizet járulékot az államnak? Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

A témakör harmadik, és a kérdőív egyben huszonötödik kérdése a CV, vagyis az önéletrajz rövidítésének jelentéséről kérdezte a diákokat. A válaszadó diákok 39,5 százaléka adott a kérdésre helyes választ, hasonló arányban voltak azok (38,3%), akik szerint a „szívi” Szakiskolai Vizsgabizonyítványt jelent, tizedük szerint (9,7%) pedig „egy később meghatározandó szívességet” jelent a rövidítés.

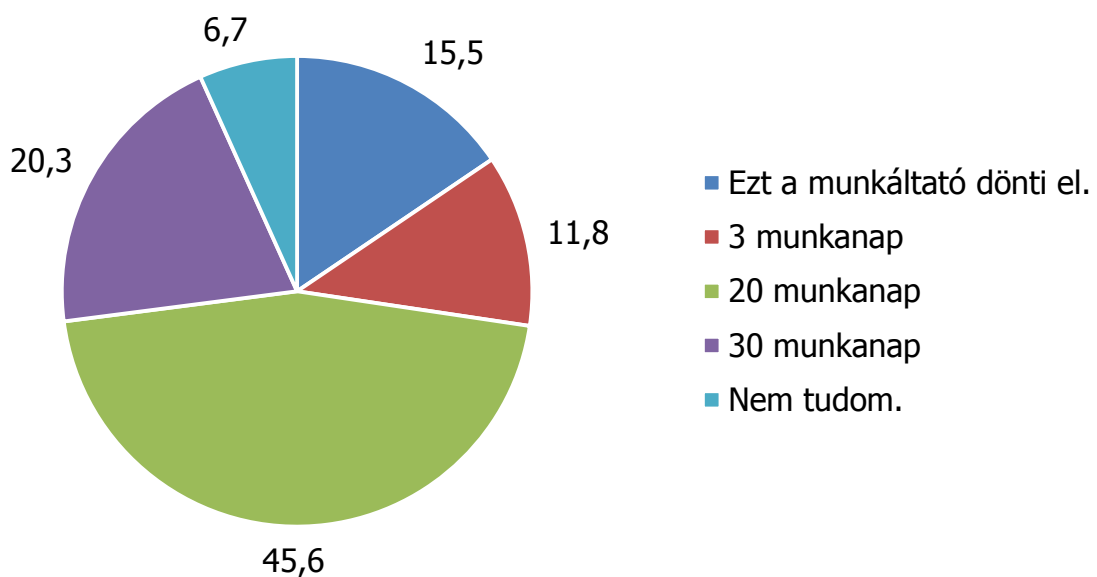
28. ábra 25. kérdés: Munkalehetőséget keresel és az egyik cég "szívi"-t kérted. Pontosan mit is szeretne? Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

Az előző kérdésekhez képest kicsit magasabb arányban tudták helyesen megválaszolni a huszonhatodik kérdést, amely a pályakezdő munkavállalókat megillető éves alapszabadság nagyságáról kérdezte a diákokat. A válaszadók 45,2 százaléka helyesen válaszolt, tudták, hogy egy munkavállalót 20 nap éves alapszabadság illet meg, a második leggyakoribb válasz pedig a 30 nap éves alapszabadság volt, amelyet a válaszadók 20,3 százaléka választott. 15,5 százalékuk szerint a munkáltató dönti el, kit hány nap szabadság illet meg, 11,8 százalékuk szerint 3 munkanap jár, 6,7 százalék pedig nem tudott választ adni a kérdésre.

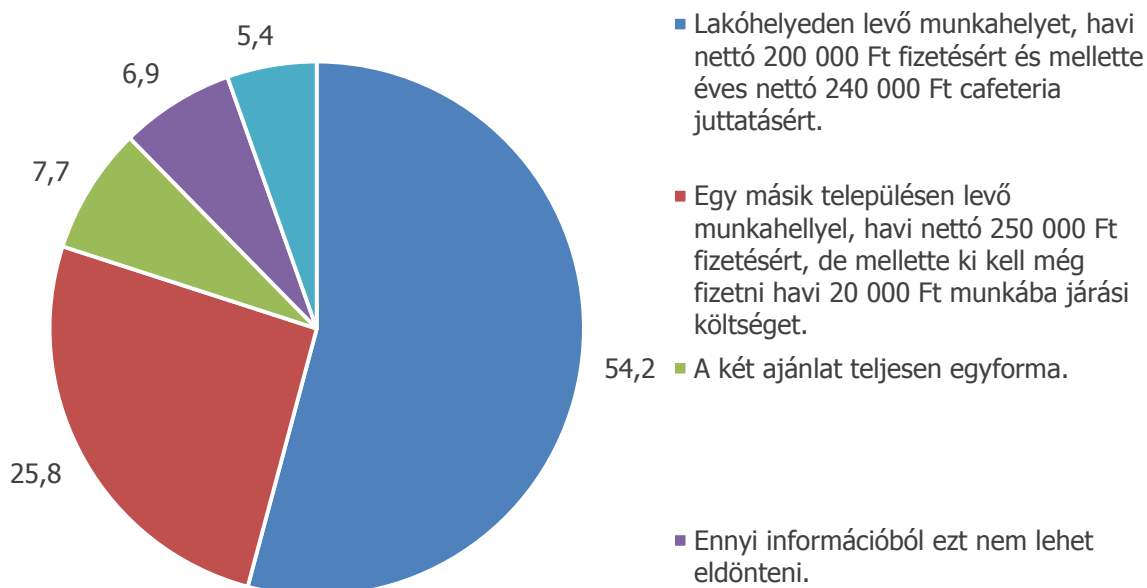
29. ábra 26. kérdés: Pályakezdő munkavállalóként hány nap, éves alapszabadság illet majd meg a Munka Törvénykönyve szerint? Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

A válaszadó diákok több mint fele, 54,2 az alábbi ajánlatot választotta: „*lakóhelyeden levő munkahelyet, havi nettó 200 000 Ft fizetésért és mellette éves nettó 240 000 Ft cafeteria juttatásért*”. Ez a válasz helytelen volt, a helyes megoldást a diákok negyede, 25,8 százalék választotta: „*egy másik településen levő munkahellyel, havi nettó 250 000 Ft fizetésért, de mellette ki kell még fizetni havi 20 000 Ft munkába járási költséget*”. A diákok számára talán ellenszenves lehetett, hogy havi 20 000 Ft kiadással jár a másik városban munkát vállalni, azonban ezzel az ajánlattal havi nettó 10 000 forinttal többet kereshettek volna, mint az elsővel. Mindössze a diákok 7,7 százalékának tűnt a két ajánlat egyformának, 6,9 százalékuk szerint pedig ennyi információból nem lehetne eldönteni, melyik a jobb állásajánlat.

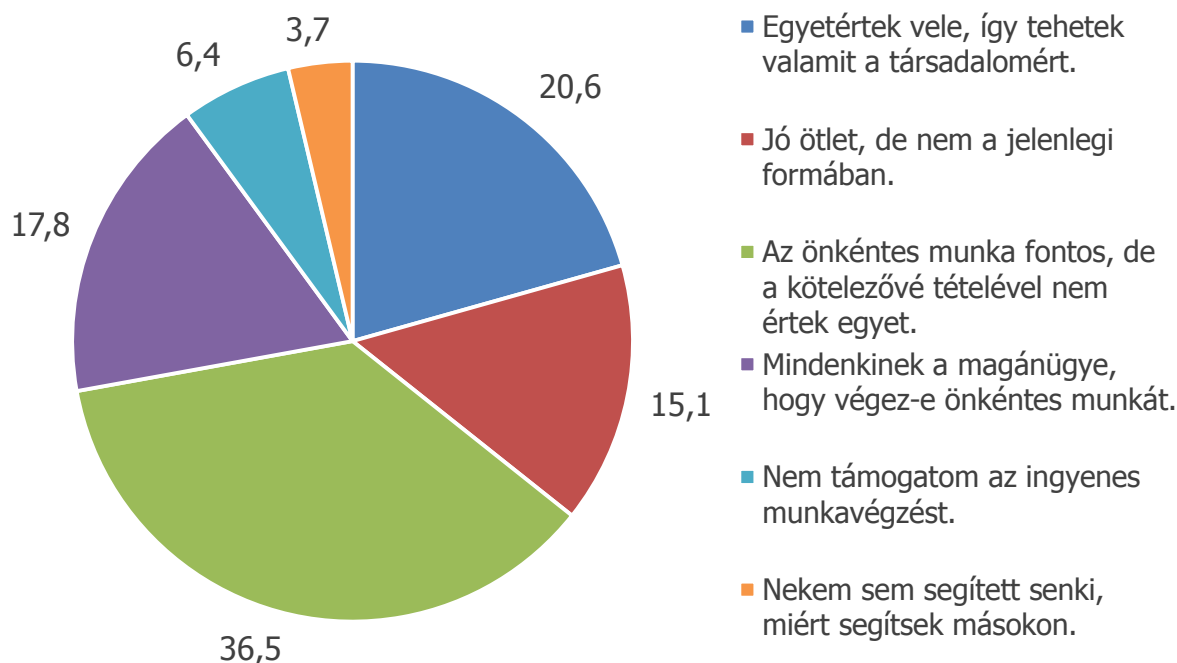
30. ábra 27. kérdés: Két állásajánlatot kapsz. Melyik ajánlattal keresel több pénzt? Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

Attitúd-kérdéssel zárult a munka világa témakör. A huszonnyolcadik kérdés a diákok kötelező önkéntes munkáról alkotott véleményét mérte fel. A diákok harmada (36,5%) úgy vélekedett, hogy bár fontos az önkéntes munka, nem értenek egyet azzal, hogy kötelező legyen, ötödük (20,6%) szerint viszont egyetértenek vele, hiszen így tehetnek valamit a társadalomért. A diákok 15,1 százaléka szerint is jó ötlet, viszont nem a jelenlegi formájában, változtatni kellene a kötelező önkéntes munka jellegén -a kérdőív sajnos nem terjedt ki arra, milyen irányban és hogyan lehetne azon változtatni-, 17,8 százalék szerint viszont mindenki magánügye, hogy végez-e önkéntes munkás, tehát nem feltétlenül támogatják a kötelezően végzett önkéntes munkát.

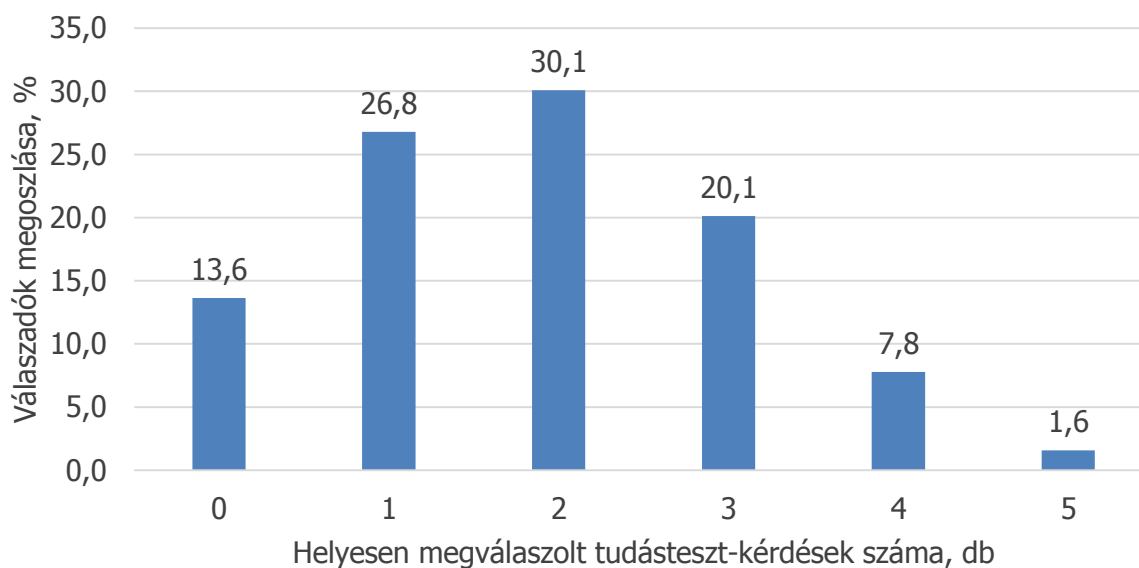
31. ábra 28. kérdés: Mit gondolsz a kötelező önkéntes munkáról? Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

A diákok számára kifejezetten nehéznek bizonyult a munka világa témakör, a legnagyobb arányban helyesen megválaszolt kérdés a huszonhatodik, munkavállalók éves alapszabadságáról szóló kérdés lett, amelyre a diákok 45,2 százaléka helyes választ tudott adni. A többi kérdésre körülbelül a diákok egyharmada tudott helyesen válaszolni, míg a témakör számítási feladatát a diákok 25,6 százaléka tudta csak helyesen megválaszolni, a számítási feladat tehát ebben a modulban is nehézséget okozott nekik. Összességében ez a témakör volt a legnehezebb a diákok számára, az öt tudásteszt-kérdés átlagosan 37,27 százalékát tudták helyesen megválaszolni a leggyakrabban helyesen megválaszolt kérdések száma egy (26,8%), kettő (30,1%) vagy három (20,1%) volt, mind az öt kérdést csak a diákok 1,6 százaléka tudta megválaszolni helyesen.

32. ábra Helyesen megválaszolt tudásteszt-kérdések száma, munka világa témakör

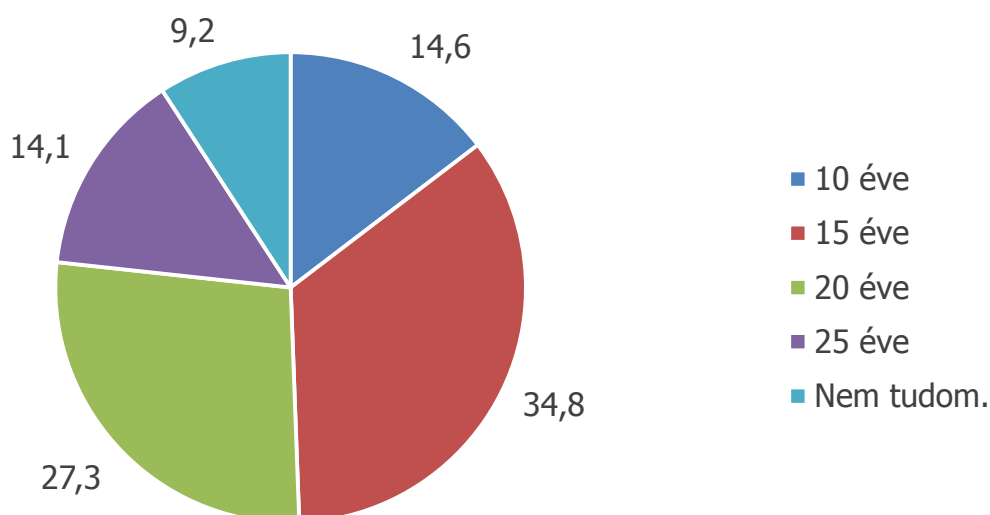

Forrás: saját szerkesztés

4.6. Általános gazdasági ismeretek

A munka világa után általános gazdasági kérdésekkel folytatódott a kérdőív. A huszonkilencedik kérdés az euró bevezetésével volt kapcsolatos: „*hány éve lehet euró bankjeggyel fizetni azokban az országokban, ahol először vezették be az eurót?*” Az euró bevezetésére 1999-ben került sor elektronikus tranzakciókban, azonban ahhoz, hogy bankjegyek és érmék formájában kerüljön forgalomba, várni kellett 2002 január 1-ig, így tehát már 15 éve lehet euróval fizetni azokban az országokban, akik elsőként vezették azt be. A diákok egyharmada, 34,8 százalékuk adott helyes választ a kérdésre, 27,3 százalékuk szerint 20 éve, 14,6 százalékuk szerint 10 éve, 14,1 százalékuk szerint pedig már 25 éve lehet euróval fizetni. A diákok tizede, 9,2 % nem tudott választ adni a kérdésre.

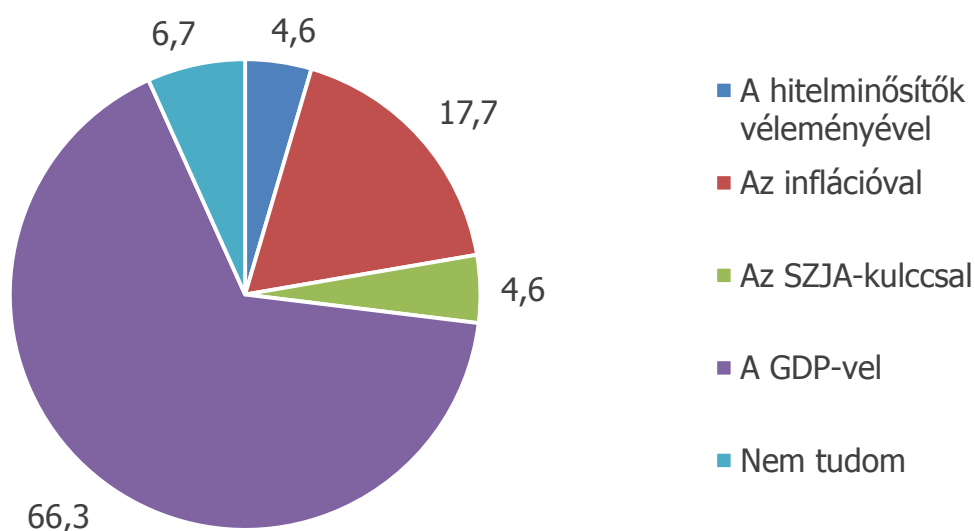
33. ábra 29. kérdés: Hány éve lehet euró bankjeggyel fizetni azokban az országokban, ahol először vezették be az eurót? Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

A harmincadik kérdés arra volt kíváncsi, milyen mérőszámmal lehet jellemezni egy ország gazdasági teljesítményét. A diákok kétharmada, 66,3 százaléka helyes választ adott a kérdésre, azaz, hogy a GDP-vel lehet ezt megtenni. A második legnépszerűbb válaszopció az infláció volt, a diákok 17,7 százaléka választotta ezt a válaszlehetőséget. Azonos arányban, 4,6-4,6 százalék válaszolta, hogy az ország gazdasági teljesítményét a hitelminősítők véleményével vagy az SZJA-kulccsal lehet mérni, további 6,7 százalékuk pedig nem tudott választ adni a kérdésre.

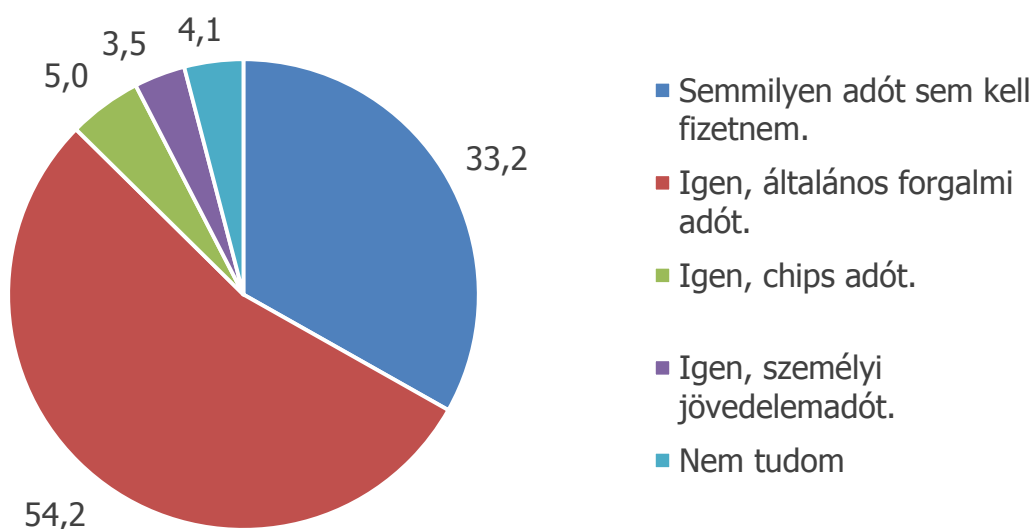
34. ábra 30. kérdés: Mivel lehet jellemezni egy ország gazdasági teljesítményét? Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

A harmincegyedik kérdésben egy valós helyzetbe képzelhették magukat a diákok: „Az iskolai büfében szendvicset vásárolsz. Kell-e fizetned valamilyen adót?” A diákok fele, 54,2 százalékuk helyesen azt válaszolta, hogy általános forgalmi adót kell fizetni, harmaduk, 33,2 százalékuk szerint viszont nem kell semmilyen adót sem fizetni ilyen helyzetekben. A „chips adót” és személyi jövedelemadót választók, illetve a kérdésre választ adni nem tudók aránya 3-5 százalék közötti volt. A diákok tehát többségében tudták, hogy ÁFÁ-t kell fizetni, ha élelmiszert vásárolnak, azonban meglepő volt látni, hogy a diákok harmada szerint nincs semmilyen adótartalma az iskolai büfében vásárolt élelmiszereknek.

35. ábra 31. kérdés: Az iskolai büfében szendvicset vásárolsz. Kell-e fizetned valamilyen adót? Válaszok megoszlása, %

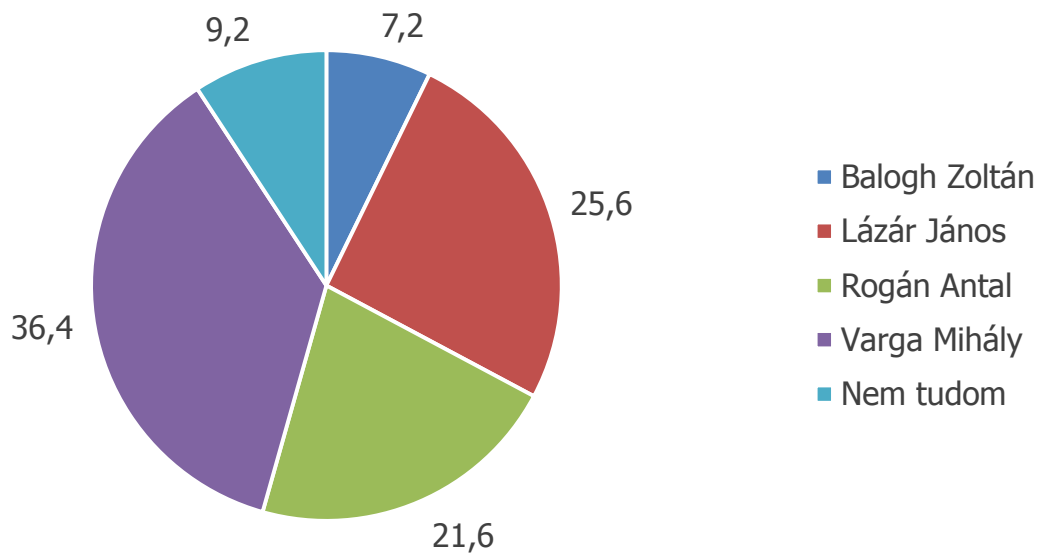

Forrás: saját szerkesztés

Az általános gazdasági témakörben és a kérdőívben is kicsit kakukktojásnak érezhető volt a következő kérdés, azonban segíthet azt felmérni, hogy milyen ismeretekkel rendelkeznek az ország közéleti szereplőiről: „*Ki ma Magyarország nemzetgazdasági minisztere?*” Varga Mihály 2013 óta tölti be a nemzetgazdasági miniszteri pozíciót. A válaszadó diákok 36,4 százaléka helyes választ adott a kérdésre, negyedük, 25,6 százalék szerint azonban Lázár János a nemzetgazdasági miniszter, ötödük, 21,6 százalék szerint pedig Rogán Antal tölti be ezt a pozíciót. A témakörben erre a kérdésre adtak a legmagasabb arányban „*Nem tudom*” választ a diákok, 9,2 százalékuk nem tudott válaszolni a kérdésre.

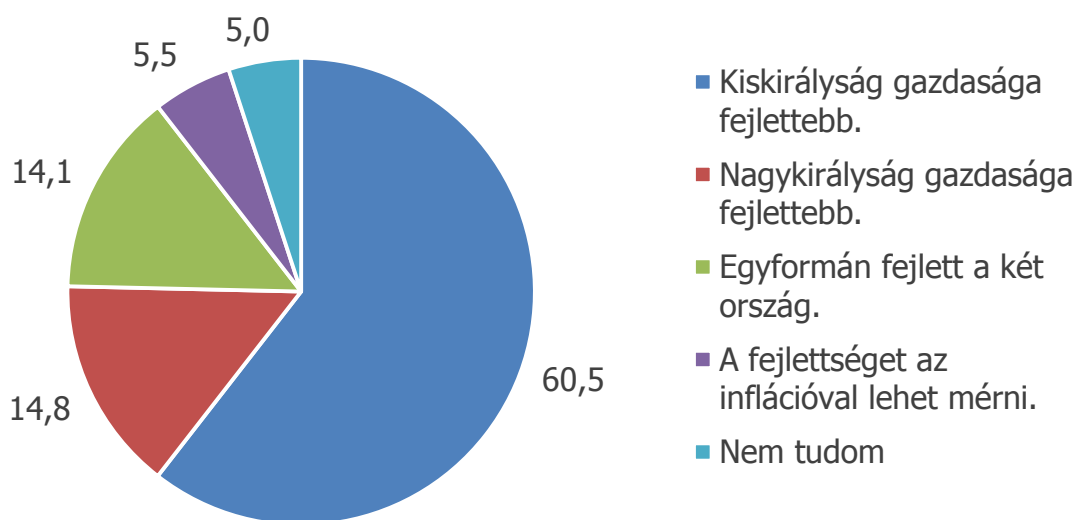
36. ábra 32. kérdés: Ki ma Magyarország nemzetgazdasági minisztere? Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

A témakör számítási feladatában Kiskirályság és Nagykirályság gazdaságát kellett összehasonlítani a diákoknak az országok GDP-adatai alapján. A válaszadó diákok kétharmada, 60,5 százalék Kiskirályság gazdaságát nevezte meg fejlettebbként, amely tekintve, hogy míg ott az egy főre jutó GDP 10 000 euró, addig Nagykirályságban -mivel a lakossága duplája volt Kiskirályságnak- csak 5 000 euró az egy főre jutó GDP, helyes válasz is volt. Nagykirályságot fejlettebbként a diákok 14,8 százaléka jelölte meg, míg 14,1 százalék az összes GDP-t vizsgálva -mivel azok értéke megegyezett- azt válaszolta, hogy a két ország gazdasága megegyezik. 5,5 százalék szerint az ország gazdasági fejlettségét az inflációval lehet mérni, 5 százalék pedig nem tudott válaszolni a kérdésre.

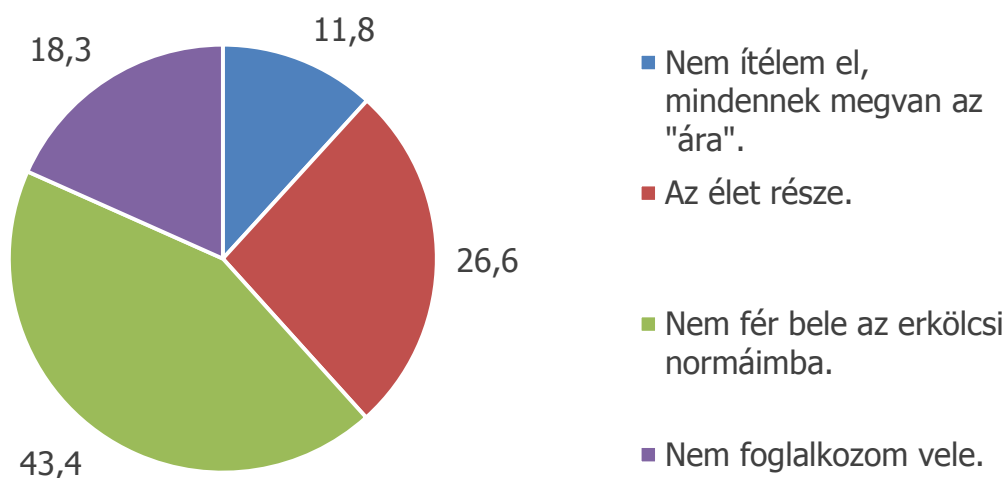
37. ábra 33. kérdés: Kiskirályság népessége 1 millió, míg Nagykirályságé 2 millió fő. Mindkét ország GDP-je 10 milliárd euró. Melyik ország gazdasága fejlettebb? Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

A harmincnegyedik kérdés a diákok korrupcióval kapcsolatos attitűdjét vizsgálta. A korrupció a válaszadó diákok 43,4 százalékának egyértelműen nem fér bele az erkölcsi normáiba, viszont meglepő azt látni, hogy a diákok negyede, 26,6 százaléka szerint a korrupció az élet része, míg 18,3 százalékuk nem foglalkozik a korrupcióval. Mindössze a válaszadó diákok 11,8 százaléka nyilatkozta, hogy nem ítéli el a korrupciót, hiszen mindennek megvan az „ára”.

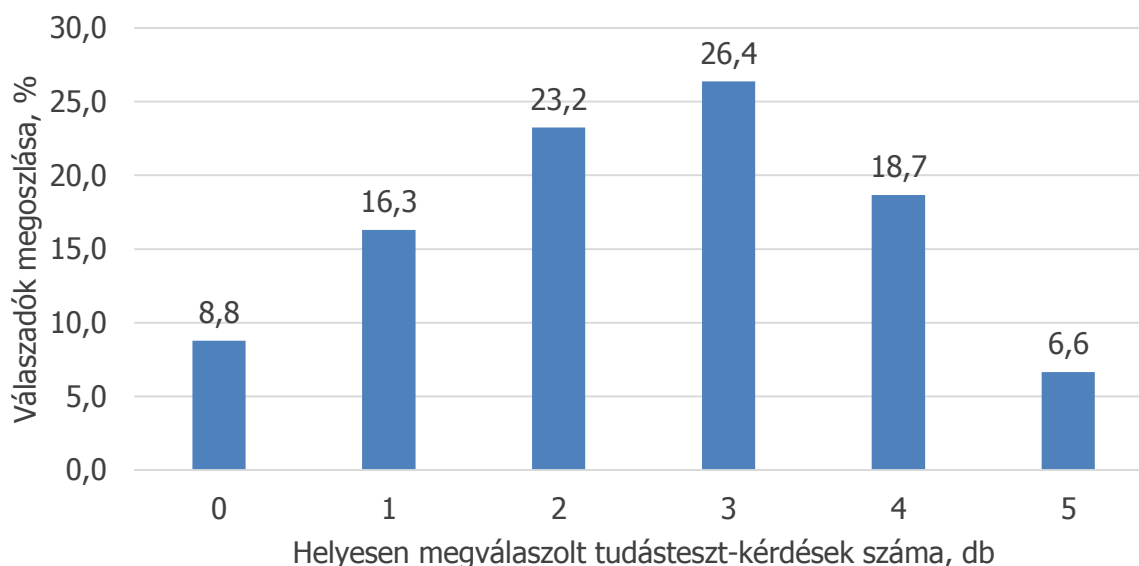
38. ábra 34. kérdés: Mit gondolsz a korrupcióról? Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

Az euró bevezetéséről és Magyarország nemzetgazdasági miniszteréről szóló kérdések bizonyultak az általános gazdasági ismeretek témakör legnehezebb kérdéseinek, a diákok egyharmada tudta ezeket a kérdéseket helyesen megválaszolni. A másik három tudásteszt esetén viszont lényegesen jobb eredmények születtek, a GDP-vel kapcsolatos elméleti és számítási feladatot egyaránt a hallgatók kétharmada tudta helyesen megválaszolni, azzal pedig a diákok 54,2 tisztában volt, hogy általános forgalmi adót kell fizetni szendvics vásárlása esetén. Ez volt a második legjobb eredményű blokk a kérdőívben (a megtakarítások és befektetések témakör után), a tudásteszt-kérdések átlagosan 49,95 százalékát tudták helyesen megválaszolni, legnagyobb arányban kettő (23,2%), három (26,4%) vagy négy (18,77%) kérdést válaszoltak meg helyesen az ötből, az öt hibátlan választ adó diákok aránya az előző blokkhoz képest magasabb volt, 6,6 százalék.

39. ábra Helyesen megválaszolt tudásteszt-kérdések száma, általános gazdasági ismeretek témakör

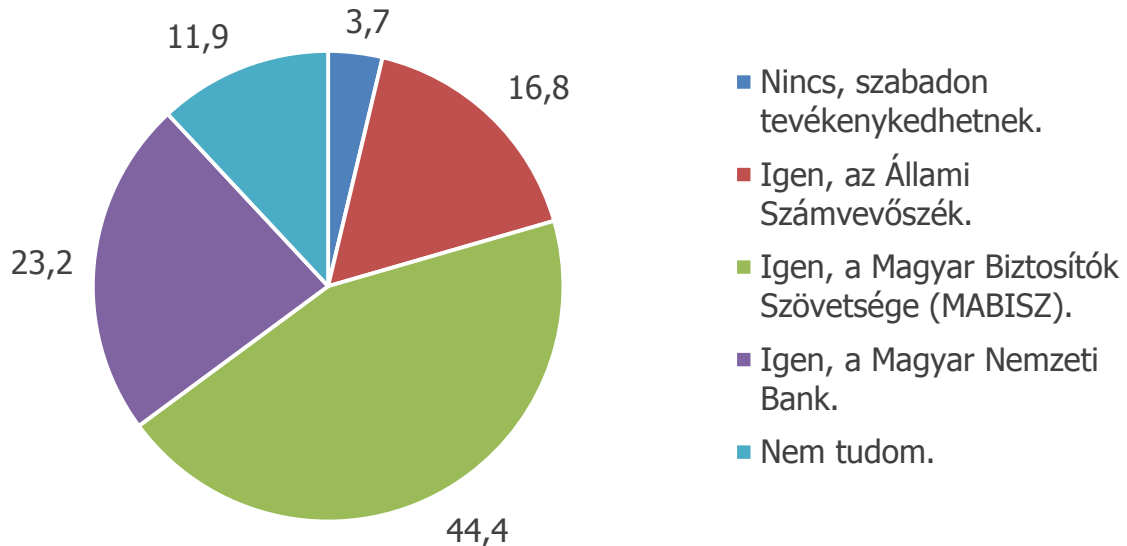
Forrás: saját szerkesztés

4.7. Biztosítás, nyugdíj

A kérdőív utolsó témaköre biztosítással és nyugdíjjal kapcsolatos kérdéseket tartalmazott. A harmincötödik kérdés azt kérdezte, hogy van-e a biztosítóknak felügyeleti szerve, és amennyiben van, melyik szervezet az. A legnagyobb arányban választott opció a Magyar Biztosítók Szövetsége (MABISZ) lett, a diákok 44,4 százaléka választotta ezt a szervezetet, mint a biztosítók felügyeleti szervét. A második leggyakrabban választott opció volt azonban a helyes válasz, a Magyar Nemzeti Bank, amelyet a diákok 23,2 százaléka választott, mint a biztosítók felügyeleti szerve. A diákok 16,8 százaléka választotta az Állami Számvevőszéket, 3,7

százalék szerint pedig nem felügyeli semmilyen szervezet a biztosítókat. 11,9% nem tudott válaszolni a kérdésre.

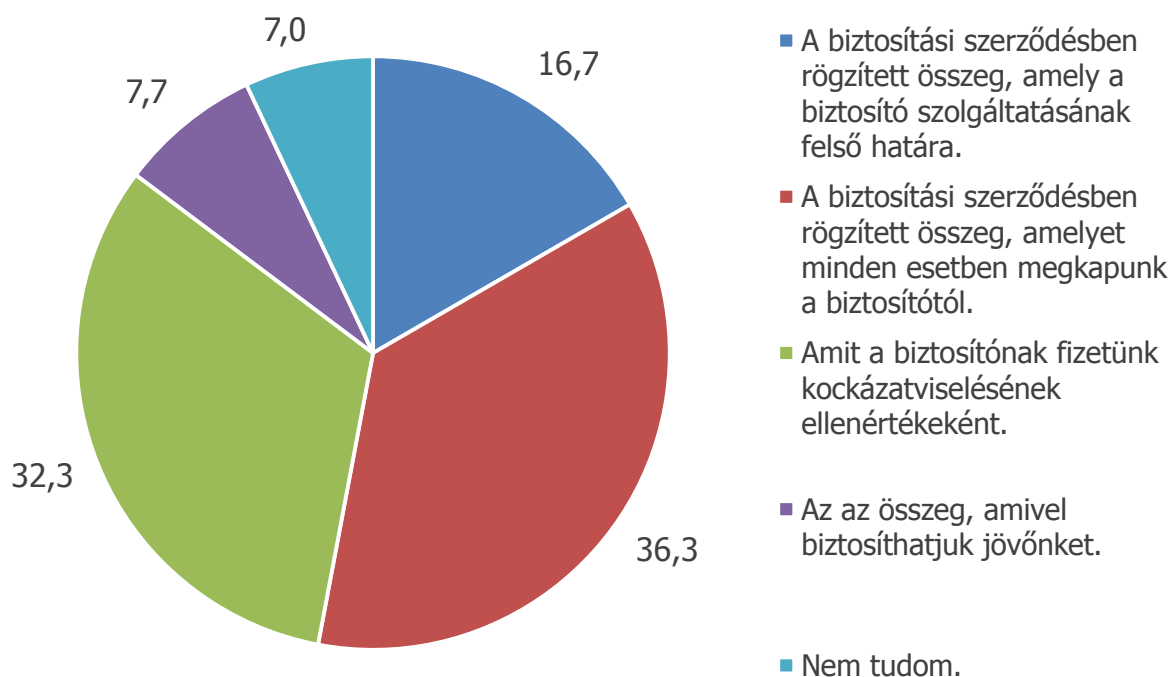
40. ábra 35. kérdés: Van-e a biztosítóknak felügyeleti szerve? Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

A harminchatodik kérdés bizonyult a diákok számára a legnehezebbnek a kérdőívben. A diákoknak ki kellett választanuk, hogy mit jelent a biztosítási összeg kifejezés. Egyharmaduk szerint (36,3%) „a biztosítási szerződésben rögzített összeg, amelyet minden esetben megkapunk a biztosítótól”, másik harmaduk (32,3%) szerint „amit a biztosítónak fizetünk kockázatviselésének ellenértékeként”, és csak 16,7 százalékuk szerint „A biztosítási szerződésben rögzített összeg, amely a biztosító szolgáltatásának felső határa”, amely a helyes válasz volt erre a kérdésre. 7,7 százalék szerint az az összeg a biztosítási összeg, amellyel a jövőnköt lehet biztosítani, 7 százalék pedig nem tudott választ adni a kérdésre.

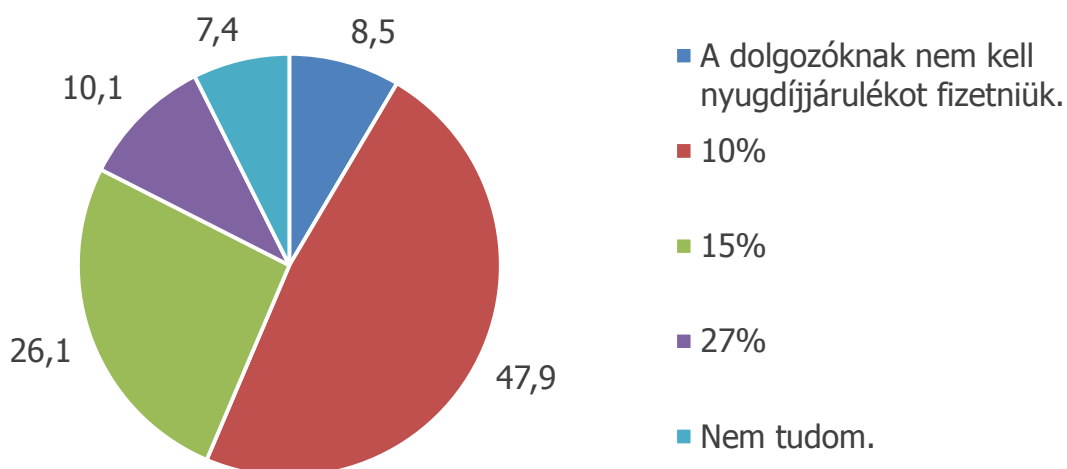
41. ábra 36. kérdés: Mi az a biztosítási összeg? Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

A harminchetedik kérdés a nyugdíjjárulék nagyságáról kérdezte a diákokat. Közel felük, 47,9 százalék adott helyes választ a kérdésre, azaz, hogy a nyugdíjjárulék nagysága a bruttó fizetés 10 százaléka. 26,1 százalékuk szerint a bruttó fizetés 15 százaléka, 10,1 százalékuk szerint a bruttó fizetés 27 százaléka a nyugdíjjárulék nagysága, 8,5 százalékuk szerint pedig nem kell nyugdíjjárulékot fizetni. A diákok 7,4 százaléka nem tudott választ adni a kérdésre.

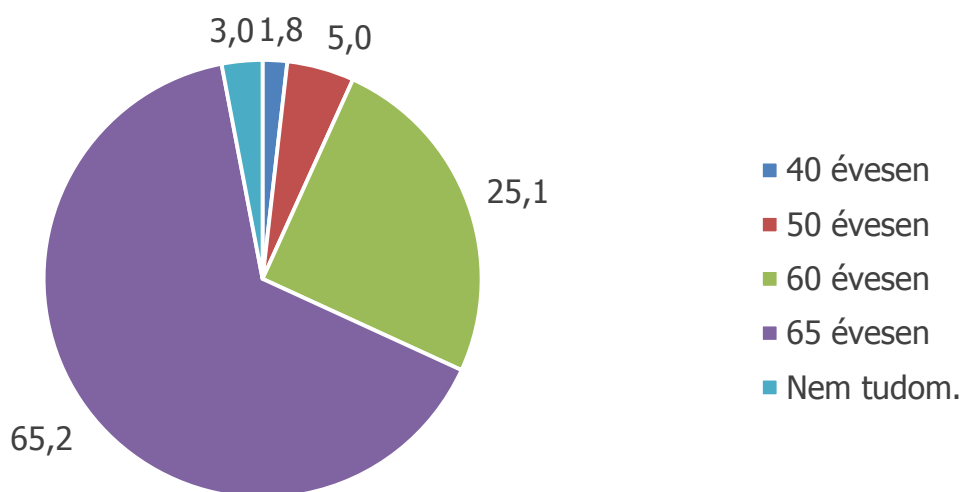
42. ábra 37. kérdés: A dolgozók bruttó fizetésünk mekkora hányadát fizetik nyugdíjjáruléként? Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

A harmincnegyedik kérdés a nyugdíjkorhatárról kérdezett. A diákok kétharmada, 65,2 százalék válaszolta helyesen, hogy 65 év a nyugdíjkorhatár, negyedük előrébb hozta azt 60 éves korra, 5 százalékuk szerint 50 év a nyugdíjkorhatár, 1,8 százalék szerint pedig 40 év. A diákok tehát többségében tisztában vannak azzal -akár pontosan, akár megközelítőleg-, hogy hány évesen lehet nyugdíjba menni ma Magyarországon, a kérdésre 3 százalékuk nyilatkozta, hogy nem tud választ adni.

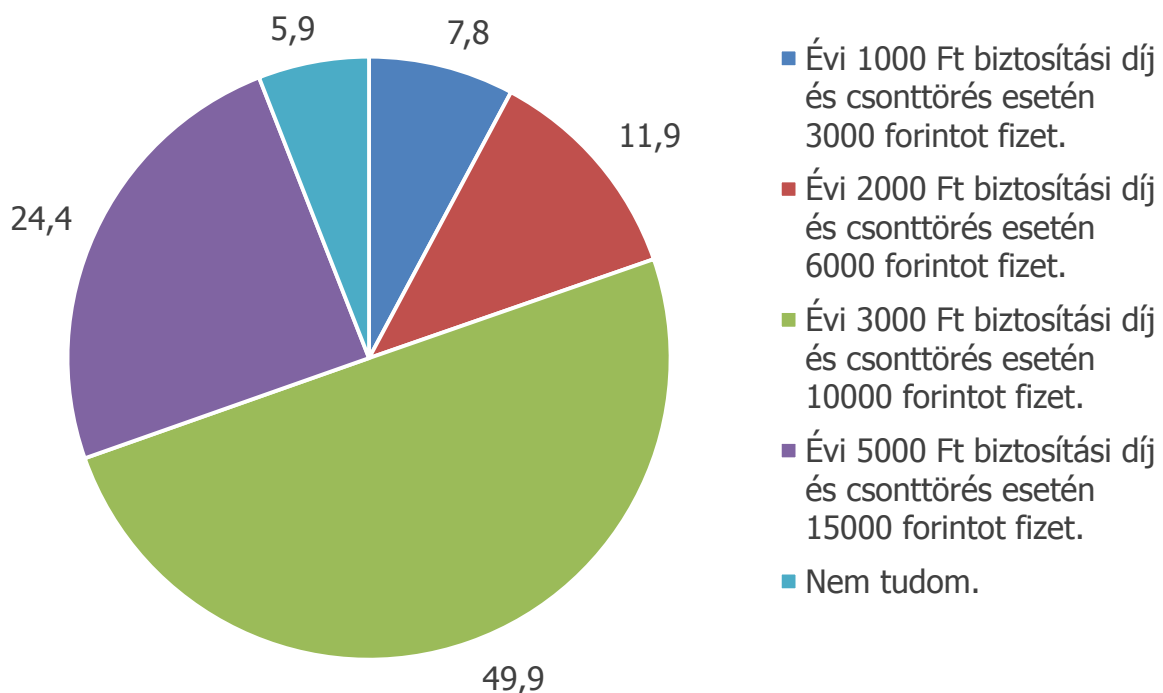
43. ábra 38. kérdés: Várhatóan hány éves korodban mehatsz nyugdíjba? Válaszok megoszlása, %

Forrás: saját szerkesztés

A kérdőív utolsó tudásteszt-kérdése egy számítási feladat volt, a diákoknak kellett négy balesetbiztosítás közül kiválasztaniuk azt, amelyik a biztosítási díjhoz képest ár/érték arányban a legtöbbet fizeti. A diákok fele, 49,9 százalékuk helyesen azt a biztosítási választotta, amely „évi 3000 Ft biztosítási díj és csonttörés esetén 10000 forintot fizet”, a második leggyakrabban választott opció 5000 forintos biztosítás, amely azonos esetben 15000 forintot fizet, a diákok ezt az opciót azért választhatták, mert a költségéhez képest lényegesen magasabb összeget fizet, 10000 forint a különbség a biztosítási díj és a megkapható díj között, azonban arányaiban nem ez fizeti a legtöbbet, hanem a 3000 forintos biztosítás, amely nem a díj háromszorosát fizeti -ahogy a másik három esetben-, hanem annak 3,33-szorosát. A diákok 11,9 százaléka a 2000 forintos biztosítást, 7,8 százaléka pedig az 1000 forintos biztosítást választotta, 5,9 százaléka nem tudta ezt a kérdést megválaszolni.

44. ábra 39. kérdés: Tanulói balesetbiztosítást szeretnél kötni. Több ajánlat közül azt választod, amely a biztosítási díjhoz képest ár/érték arányban a legtöbbet fizeti. Melyik ajánlatot választanád? Válaszok megoszlása, %

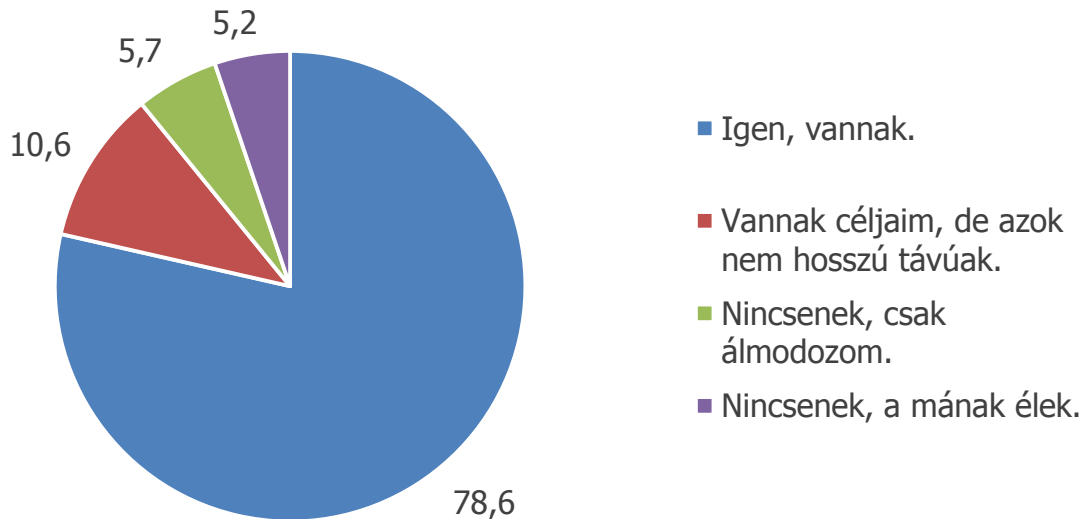

Forrás: saját szerkesztés

A kérdőív záró kérdése attitűd-jellegűkérdés volt: „Vannak-e hosszú távú céljaid, amiért teszel is?” A diákok 78,6 százalékának vannak jövőbe mutató terveik, és tesznek is értük. Ezt csak megerősíti a tizennegyedik kérdés eredménye, azaz, hogy a diákok többsége igyekszik félretenni valamennyit, tehát gondolnak a jövőjükre, és tudatosan tesznek is azért, hogy a céljaikat megvalósítsák. Tizedük (10,6) százalék

inkább rövid távú célok megvalósítására koncentrálnak, 5,7 százalékuk pedig inkább csak álmodozik, 5,2 százalékuk pedig nem gondol a jövőre, hanem inkább a jelennek él.

**45. ábra 40. kérdés: Vannak-e hosszú távú céljaid, amiért teszel is?
Válaszok megoszlása, %**

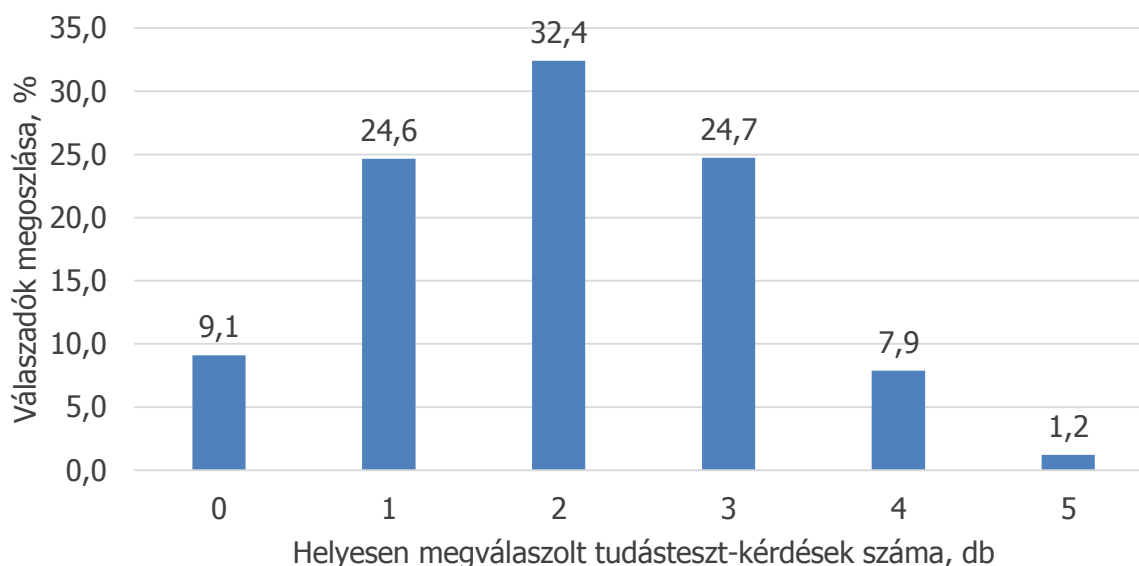

Forrás: saját szerkesztés

A hatodik témakör első két kérdése igen nehéznek bizonyult a diákok számára, a biztosítók felügyeleti szervének kérdését csak 23,2 százalékuk válaszolta meg helyesen, a biztosítási összeg jelentését pedig még kevesebben, 16,7 százalékuk tudta. Ennél lényegesen jobb eredményt értek el a harmincnegyedik, nyugdíjkorhatarral kapcsolatos kérdésben, a válaszadó diákok 65,2 százaléka tudta helyesen, előreláthatólag hány évesen mehetnek nyugdíjba. A másik két tudásteszt-kérdést a diákok közel fele tudta helyesen megválaszolni. A diákok a tudásteszt-kérdések átlagosan 40,26 százalékát tudták helyesen megválaszolni, a mind az öt kérdésre helyes választ adók aránya visszaesett az előző blokkhoz képest, csupán a diákok 1,2 százaléka tudott mind az öt tudásteszt-kérdésre helyes választ adni, a leggyakrabban egy (24,6%), kettő (32,4%) vagy három (24,7%) tudásteszt-kérdést tudtak helyesen megválaszolni az ötből.

46. ábra Helyesen megválaszolt tudásteszt-kérdések száma, biztosítás és nyugdíj témakör

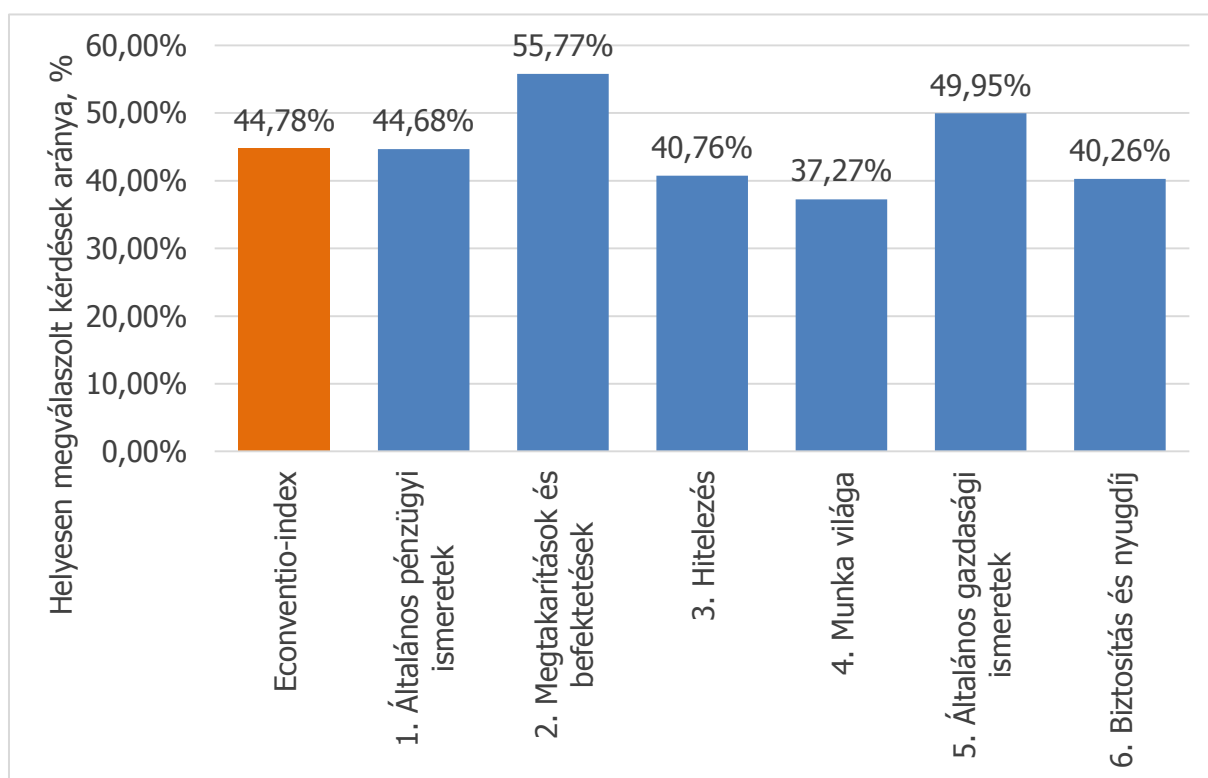
Forrás: saját szerkesztés

4.8. Az Econventio-index értéke

Az Econventio-index 0 és 100 közötti skálán méri a diákok átlagos teljesítményét. Az Econventio index értéke 2017-ben 44,78 százalék, amely azt jelenti, hogy a diákok a 30 kérdésből átlagosan 13,44 kérdést (tehát átlagosan 13 vagy 14 kérdést) választottak meg helyesen. A minta Econventio-indexe alapján a hazai középiskolások pénzügyi tudásszintje 95%-os megbízhatósággal 44,48% és 45,08% közé esik, amely bár a tavalyi év Econventio-index értékénél (95 százalékos megbízhatósággal 50,6% és 51,2% közé esett 2016-ban) szignifikánsan alacsonyabb, azonban az azt megelőző évekhez hasonló értéket jelent. A tavalyi évhez képest tehát romlást mutatnak az eredmények, azonban, ha a 2016-os kiugróan jó Econventio-index értéket nem vesszük figyelembe, a diákok idén is hasonló teljesítményt nyújtottak, mint a korábbi években.

2017-ben mindössze egy hallgató válaszolta meg mind a 30 tudásteszt-kérdést helyesen, 100 százalékos eredményt elérve a teszten, a középiskolások fele legfeljebb 13 kérdést tudott megválaszolni, a diákok 75 százalékának a teljesítménye 57 százalék alatti.

47. ábra Helyesen megválaszolt kérdések aránya és az Econventio-index

Forrás: saját szerkesztés

Megvizsgáltuk az Econventio-index és a diákok életkorának kapcsolatát. Szignifikáns (p -érték $<0,05$), pozitív irányú, gyenge korrelációs kapcsolat mutatható ki a diákok életkora és az Econventio-index értéke között ($r=0,224$). Ez arra utal, hogy az életkor pozitívan befolyásolja a pénzügyi jártasságot, ez részben azzal is magyarázható, hogy a mintába kerülő 18-19 évesek és idősebbek akár olyan pénzügyi szolgáltatásokhoz is hozzájuthatnak, amelyekhez kiskorú társaik még nem, így olyan ismeretekkel és tapasztalatokkal rendelkezhetnek, amelyekkel társaik nem. Az életkor önmagában csak egy befolyásoló tényező, az Econventio-index értékének változásait számos más tényező is befolyásolhatja. Csak az életkorokat vizsgálva azt látjuk, hogy az előző évek eredményeivel összhangban, a 15 évesek teljesítettek a leggyengébben, átlagos teljesítményük 40,2%, amely szignifikánsan alacsonyabb, mint az idősebb diákok Econventio-index értéke, a 14 évesek 41,45 százalékos átlagos teljesítményével azonban szignifikánsan egyenlőnek tekinthető ($t=1,904$, p érték $>0,05$).

Az osztálytípus és a képzési terület is befolyásolhatja az Econventio-index értékét. Osztálytípus tekintetében a szakközépiskolai osztályokban tanulók Econventio-index értéke 38,28%, a szakgimnáziumi hallgatóké 44,21%, a gimnáziumi osztályokban tanulóké 47,28%, a legmagasabb Econventio-indexet pedig az egyéb (pl. OKJ-s) képzésben résztvevők érték el, átlagos teljesítményük 49,45%. Az osztálytípus és az Econventio-index értéke között szignifikáns, gyenge kapcsolat van ($F=161,84$, p

érték $<0,05$, $H=0,199$), a különböző osztálytípusokba járó hallgatók eredményei között szignifikáns különbségek vannak.

A képzési területet tekintve a kereskedelmi, gazdasági képzésben résztvevő diákok átlagos teljesítménye 46,34%, a más képzésekben résztvevő diákoké 44,31%. A kétféle képzési területen tanuló hallgatók eredménye szignifikánsan különböznek tekinthető ($t=-5,544$, p érték $<0,05$). Az Econventio-index értéke és a képzési terület között szignifikáns, de nagyon gyenge kapcsolat mutatható ki ($F=30,738$, p érték $<0,05$, $H=0,051$).

A gazdasági és nem gazdasági képzésre járók átlagteljesítménye között 4 kérdést leszámítva kevesebb, mint 5 százalékpont a különbség. A lakossági számlavezetésre vonatkozó kérdés esetében 11, a nyugdíj járulék mértéke esetén 10, a napi vásárlások adótartamának kérdése esetén 9, a szabadságra vonatkozó kérdés esetében 6 százalékponttal magasabb volt a gazdasági képzésre járók átlagteljesítménye a többiekhez képest.

Idén magas arányban voltak jelen a teszt kitöltésénél olyan diákok, akik már töltöttek ki korábban tesztet, a mintába került diákok 41,3 százaléka idén már legalább második éve vesz részt az Econventio pénzügyi kultúra felmérésben. Azok átlagos teljesítménye, akik már töltöttek ki tesztet, 47,21% volt, azok átlagos teljesítménye, akik idén először töltötték ki az Econventio felmérést, 43,07% volt. A két csoport átlagos teljesítménye szignifikánsan különbözik, a tesztet nem első alkalommal kitöltők eredménye szignifikánsan magasabb, mint az új kitöltők átlagos teljesítménye ($t=13,225$, p érték $<0,05$). Az Econventio-index, és a között, hogy korábban töltöttek-e ki tesztet, szignifikáns, de gyenge kapcsolatot lehet kimutatni (p érték $<0,05$, $H=0,122$), tehát az eredményeket az is befolyásolja, hogy a diákok első, vagy sokadik alkalommal töltik ki a pénzügyi felmérést.

Azok, akik korábban már töltöttek ki Econventio tesztet a folyószámla vezetésre, a diverzifikációra vonatkozó kérdés esetében 8, az alapszabadságra és a CV-re vonatkozó kérdések esetén 9, a GDP-re vonatkozó kérdés esetén 11, míg a kockázati infláció kérdések esetében 7 százalékponttal jobb teljesítményt nyújtottak társaikhoz képest.

A nemek tekintetében a fiúk átlagos teljesítménye (46,56%) magasabb volt a lányoknál (43,29%), a két nem átlagteljesítményének különbsége szignifikánsnak tekinthető, a fiúk szignifikánsan jobban teljesítettek, mint a lányok. A nem és az Econventio-index értéke között is kimutatható szignifikáns, de nagyon gyenge kapcsolat, tehát kis mértékben meghatározó a kitöltők neme is átlagos teljesítményük tekintetében (p érték $< 0,05$, $H=0,097$).

Nemzetközi vizsgálatok általában 8-10 százalékpontos különbséget mutatnak ki a férfiak és a nők pénzügyi tudása között, a férfiak javára. Az idei Econventio tesztben a legnagyobb különbség a fiúk és a lányok átlagteljesítményében a számítási

kérdések esetében van: a kamatos kamat kérdés esetében 13 százalékponttal, az azonos százalékkal való növelés, majd csökkenés esetében 12 százalékponttal, az ajánlatok összehasonlításakor pedig 10 százalékponttal jobb eredményt értek el a fiúk, mint a lányok.

A nemzetgazdasági miniszter személyére, a valuta vételi-eladási árfolyamára, a lakossági számlavezetésre valamint a GDP-re vonatkozó kérdés esetében a fiúk átlagteljesítménye 8 százalékponttal magasabb, mint a lányok átlagteljesítménye.

Legnagyobb fordított különbségként, egyetlen olyan kérdés volt (rövidtávú pénzügyi cél), ahol a lányok teljesítménye 7 százalékponttal magasabb volt, mint a fiúké.

A többi kérdés esetében a két nem között 7 százalékpontnál kisebb teljesítménykülönbség volt.

Lakóhelyüket tekintve, a legalacsonyabb átlagos teljesítménnyel a fővárosban élők rendelkeznek (az Econventio-index értéke 41,72%), őket követik a városban (42,5%) és faluban élők (43,55%). A megyei jogú városokban élő diákok Econventio-index értéke 48,22 százalék lett, amely magasabb, mint a többi csoport Econventio-indexe, és a tesztek alapján is szignifikánsan magasabbnak tekinthető náluk (p értékek $<0,05$). A lakóhely és az Econventio-index értéke között is szignifikáns, gyenge kapcsolat mutatható ki (p érték $<0,05$, $H=0,157$).

5. ÖSSZEFOGLALÁS

A pénzügyi kultúrát számos dimenzió mentén vizsgálta az Econventio pénzügyi kultúra kérdőív: nem csak pénzügyi definíciók ismeretét mérte fel, hanem valós szituációkba és döntési helyzetbe helyezte a diákokat, így nem csak az iskolában szerzett tudásuk, hanem a való életből szerzett tapasztalataik vizsgálatára is jó eszköznek bizonyult a kérdőív. Hat témakör mentén (általános pénzügyi ismeretek, megtakarítások és befektetések, hitelezés, a munka világa, általános gazdasági ismertek, illetve biztosítás és nyugdíj) adhattak számot a diákok pénzügyi ismereteikről elméleti és számítási tudásteszt-feladatokban, illetve fejezhették ki pénzügyi témákkal kapcsolatos attitűdjeiket. A helyesen megválaszolt kérdések arányát alapul véve kiszámítottuk az Econventio-indexet, amely a felmérésben résztvevő diákok átlagos teljesítményét mutatja meg. A felmérésben résztvevő közel 12 ezer középiskolás diák teszteredményének átlaga 44,78%, amely azt jelenti, hogy a középiskolások a 30 tudásteszt-kérdésből átlagosan 13-14 kérdést tudnak helyesen megválaszolni.

A teszt eredményéből kiderült, hogy szignifikánsan jobb eredményt értek el a gimnáziumi (47,28%) és egyéb (pl. OKJ-s) képzésekben tanulók (49,45%), de magasabb eredményt értek el a kereskedelmi-gazdasági képzésben tanulók (46,34%), illetve akik korábban töltöttek ki tesztet (47,21%). A kitöltők életkora

pozitívan befolyásolta az Econventio-index értékét, a 19 évesek (50,08%) és a 19 év feletti diákok (52,5%) is rendkívül magas eredményt értek el.

A hat témakör közül a munka világa témakörben volt a legmagasabb a diákok átlagos teljesítménye, az 5 tudásteszt-kérdés átlagosan 55,77 százalékát tudták helyesen megválaszolni, a második legeredményesebb témakör pedig az általános gazdasági ismeretek témaköre volt, amelyben a tudásteszt-kérdések átlagosan 49,95 százalékát tudták helyesen megválaszolni. A leggyengébben a negyedik blokkban teljesítettek, itt a kérdések átlagosan 37,27 százalékát tudták helyesen megválaszolni, a második legkevésbé sikeres témakörben pedig, amely a hitelezés témaköre volt, a kérdések átlagosan 40,76 százalékát tudták helyesen megválaszolni.

A legnagyobb arányban helyesen megválaszolt kérdés a bankkártya érintéssel történő fizetési funkciójához, a Paypass-hoz kapcsolódott, a válaszadó diákok 82,2 százaléka válaszolta meg a kérdést helyesen, a második legnagyobb arányban megválaszolt kérdés pedig a rövid és hosszú távú pénzügyi célok megkülönböztetésére irányult, a diákok 74 százaléka adott helyes választ a kérdésre.

A legkevésében a biztosítási összeg fogalmát válaszolták meg helyesen, a diákok mindössze 16,7 százaléka adott arra helyes választ, hogy mit jelent a biztosítási összeg, a második leggyengébben megválaszolt kérdés pedig egy számítási feladat volt, amelyre 22,8 százalékuk tudott csak helyes választ adni. Emellett problémásnak bizonyult a biztosítók felügyeleti szervének meghatározása, állásajánlatok összehasonlítása, illetve az a kérdés, hogy kik foglalkoznak lakossági számlavezetéssel, a helyes válaszok aránya egyik esetben sem haladja meg a 30 százalékot.

48. ábra Helyes és helytelen válaszok aránya kérdésenként, %

Kérdés	Helytelen/nem tudom válaszok aránya, %	Helyes válaszok aránya, %
1.) Hogyan nevezzük azt a funkciót, amikor a bankkártya érintéssel is használható?	17,8	82,2
11.) Az alábbiak közül melyik tekinthető rövidtávú pénzügyi célnak?	26,0	74,0
30.) Mivel lehet jellemezni egy ország gazdasági teljesítményét?	33,7	66,3
9.) A hozam és a kockázat a befektetések fontos jellemzői. Melyik állítás igaz az alábbiak közül?	34,2	65,8
38.) Várhatóan hány éves korodban mehetsz nyugdíjba?	34,8	65,2
33.) Kiskirályság népessége 1 millió, míg Nagykirályságé 2 millió fő. Mindkét ország GDP-je 10 milliárd euró. Melyik ország gazdasága fejlettebb?	39,5	60,5
20.) 100 ezer forint hitelt vettél fél egy évre. Minden költséggel együtt összesen 125 ezer forintot kellett visszafizetned. A hitel felvett összegéhez viszonyítva hány százalék volt a hitel költsége?	42,9	57,1
31.) Az iskolai büfében szendvicset vásárolsz. Kell-e fizetned valamilyen adót?	45,8	54,2
12.) Megtakarításaidra idén 1 százalékos kamatot kaptál, emellett az infláció mértéke 2 százalék volt. Az előző évhez képest többet, vagy kevesebbet tudsz vásárolni a pénzedből az elmúlt évhez képest?	47,8	52,2
39.) Tanulói balesetbiztosítást szeretnél kötni. Több ajánlat közül azt választod, amely a biztosítási díjhoz képest ár/érték arányban a legtöbbet fizeti. Melyik ajánlatot választanád?	50,1	49,9
4.) Külföldre mész nyaralni. Zsebpénzként 30 ezer forintot szeretnél euróra váltani. Ha a banknál az euró vételi árfolyama 301 Ft, míg eladási árfolyama 311 Ft, akkor körülbelül mennyi eurót kapsz a pénzedért?	50,8	49,2
37.) A dolgozók bruttó fizetésünk mekkora hányadát fizetik nyugdíjjárulékként?	52,1	47,9
10.) Mi a diverzifikáció?	52,2	47,8
26.) Pályakezdő munkavállalóként hány nap, éves alapszabadság illet majd meg a Munka Törvénykönyve szerint?	54,4	45,6
19.) Az alábbiak közül melyik nem befolyásolja a hitelképességedet?	56,7	43,3
3.) Boltban vásárolsz 15 ezer forintért. Fizethetsz-e édesanyád bankkártyájával?	58,0	42,0
13.) Megtakarítási számládon 100 ezer forintot helyezel el. A bank a számlán lévő összegre minden évben 2 százalék kamatot és fiatalkorod miatt ingyenes számlavezetést ígér. Mennyi lesz a megtakarítási számládon 2 év múlva.	58,2	41,8
16.) Változó kamatozású hitelt szeretnél felvenni. Az ügyintéző megkérdezi tőled, hogy milyen kamatperiódus választasz. Mit jelent a kamatperiódus?	59,7	40,3
23.) A fizetésünkben személyi jövedelemadót fizetünk. Melyik állítás nem igaz az alábbiak közül?	60,0	40,0
25.) Munkalehetőséget keresel és az egyik cég "szív"-t kér tőled. Pontosan mit is szeretne?	60,5	39,5
24.) A fizetés után ki fizet járulékot az államnak?	63,6	36,4
32.) Ki ma Magyarország nemzetgazdasági minisztere?	63,6	36,4
29.) Hány éve lehet euró bankjeggyel fizetni azokban az országokban, ahol először vezették be az eurót?	65,2	34,8
17.) Lakást szeretnél venni. Ebben az esetben mire nem használható a lakástakarék pénztár?	66,4	33,6
18.) Mikor nincs extra költsége a hitelkártya használatának?	68,8	31,2
2.) Kinek a szolgáltatásai közé tartozik a lakossági számlavezetés?	72,4	27,6
27.) Két állásajánlatot kapsz. Melyik ajánlattal keresel több pénzt?	74,2	25,8
35.) Van-e a biztosítóknak felügyeleti szerve?	76,8	23,2
5.) Egy termék árát januárban 10 százalékkal felemelték decemberhez képest, majd februárban 10 százalékkal csökkentették januárhoz képest. A februári ár hány százaléka a decemberi árnak?	77,2	22,8
36.) Mi az a biztosítási összeg?	83,3	16,7

Forrás: saját szerkesztés

Attitűdjeiket tekintve a diákok többsége hasonló nézeteket vall: a bizalom és az óvatosság kulcsfontosságú szerepet játszik pénzügyi döntéseikben. A családba vetett bizalom szerepe fontos, a diákok 35,8 százaléka a családja véleményére támaszkodna, a barátokkal szemben azonban bizonytalanok: 2,4 százalékuk kérné ki a véleményüket pénzügyi döntések meghozatalában. Az ismerősökkel, barátokkal szembeni bizalmatlanság abban a kérdésben is megnyilvánult, ahol egy ismerős kiváló befektetési ajánlatot kínál rendkívül magas hozammal, amelyet a diákok több, mint fele (51,4%) azonnal elutasítana, további 32,2 százaléka pedig csak akkor fogadna el, ha valamilyen módon biztosítani lehetne, hogy visszakapja a pénzét. Hasonló véleményen voltak a diákok a start-up vállalkozást indító baráttal szemben is: 23,8% egyáltalán nem adna pénzt barátja vállalkozására, 51,2 százalék pedig csak úgy adna, ha biztosítani lehetne, hogy legalább az eredeti összeget visszakapják.

A bizalom mellett a biztonság is fontos a diákoknak: 77,2 százalékuk semmilyen körülmények között nem adná ki bankkártya-adatait, akármilyen ajánlattal is keresnék meg őket, emellett gondolnak a jövőjükre, 78,6 százalék rendelkezik hosszú-, 10,6 százalék pedig rövidtávú célokkal. A diákok 91,1 százaléka szerint fontos a pénzügyek tervezése, emellett 73,3 százalékuk rendelkezik valamilyen megtakarítással, akár rendszeresen, akár csak néha-néha raknak félre valamennyit.

Megosztóbb vélemények születtek a kötelező önkéntes munkával és a korrupcióval kapcsolatban. A diákok egyharmada bár fontosnak tartja, nem tenné kötelezővé az önkéntes munkát, ötödük támogatná azt, közel 10 százalékuk pedig elutasítja a kötelező önkéntes munkát, a diákok tehát nem foglaltak egyértelműen állást egyik vélemény mellett sem. A korrupcióval kapcsolatban is hasonló hozzáállás volt megfigyelhető: bár 43,4 százaléknak nem fér bele az erkölcsi normába, 26,6 százalék elismerte, mint az élet részét, 11,8 százalék pedig el sem ítéli, tehát ebben a kérdésben sem volt egyértelmű a középiskolások álláspontja, bár a legnagyobb arányban azok voltak, akiknek nem fér bele az erkölcsi normába, közel hasonló arányban voltak azok is, akik megengedőbben voltak a korrupcióval kapcsolatban.

6. IRODALOMJEGYZÉK

Atkinson, A. & Messy, F. (2012): A pénzügyi kultúra mérése: Az OECD / Nemzetközi Pénzügyi Képzési Hálózata (INFE) kísérleti kutatásának eredményei. OECD Pénzügyi, Biztosítási és Magán-nyugdíjpénztári Műhelytanulmányok, 15. sz., OECD Publishing. Doi: <http://dx.doi.org/10.1787/5k9csfs90fr4-en>

Béres, D. & Huzdik, K. (2012): A pénzügyi kultúra megjelenése makrogazdasági szinten. *Pénzügyi Szemle* 2012(3), 322 – 336.

Béres, D. & Huzdik, K. & Kovács, P. & Sági, Á. & Németh, E. (2013): Felmérés a felsőoktatásban tanuló fiatalok pénzügyi kultúrájáról. Kutatási jelentés, 2013. június. Online: <http://www.asz.hu/tanulmanyok/2013/kutatasi-jelentes-felmeres-a-felsooktatásban-tanulo-fiatalok-penzugyi-kulturajarol/t353.pdf>. Letöltve: 2014.01.24.

Botos K. & Botos J. & Béres D. & Csernák J. & Németh E. (2012): Pénzügyi kultúra és kockázatvállalás a közép-alföldi háztartásokban. *Pénzügyi Szemle* 2012(3) 291–309.

Hogarth, JM & Hilgert, MA & Beverly SG (2003): Patterns of financial behaviors: implications for community educators and policymakers *No 883, Proceedings*, Federal Reserve Bank of Chicago.

Horváthné Kökény, A. & Széles, Zs. (2014): Mi befolyásolja a hazai lakosság megtakarítási döntéseit? *Pénzügyi Szemle* 2014(4), 457–475.

Huzdik, K., Béres, D., & Németh, E. (2014). Pénzügyi kultúra versus kockázatvállalás empirikus vizsgálata a felsőoktatásban tanulóknál. *Pénzügyi Szemle*, 4, 476-488.

Klapper, L., Lusardi A., & Oudheusden P.(2015) Financial Literacy Around the World: Insights from the Standard & Poor's Rating Aervices, S&P, 28.

Kuruczleki, É. (2016). Magyar egyéni vállalkozók pénzügyi kultúrája. In: Badó, A. – Csikós, T. (szerk). *Pénzügyi kultúra és pénzügyi tudatosság*. Pro Talentis Universitatis Alapítvány. ISBN 978-963-12-7136-2. 113-127.

Lusardi, A. & Mitchell, O. S. & Curto, V. (2010): Financial literacy among the young. *Journal of Consumer Affairs* 44(2), 358–380. Doi: 10.1111/j.1745-6606.2010.01173.x

Lusardi, A. (2012): Numeracy, Financial Literacy, and Financial Decision-Making. *Numeracy* 5(1): 2. DOI: <http://dx.doi.org/10.5038/1936-4660.5.1.2>

Ország G. – Kosztópulosz A. – Kovács P. (2015). Dél-alföldi kis- és középvállalkozások pénzügyi kultúrája. *Gazdaság és Pénzügy*. 2015/2. évfolyam 2. szám, 2015, 168-185.